CUMPĂNA AMIEZII

Lui Philippe şi Hdlenei Berihelol în semn de mare dragoste dedic această carte.

P.C.

Titlul francez: *PARTAGE DE MIDI*

PRECIZARE

Cumpăna amiezii confirmă mai neîndoielnic ca toatt-celelalte piese ale lui Claudel temeinicia mărturisirii acestuia, făcută în tinereţe lui Francis Jammes şi lui Gabriel Frizeau, că scrie teatru în primul rând pentru a izbuti să vadă mai limpede în el însuşi, lăsând să se ciocnească în voie multiplele şi contradictoriile personaje din care era alcătuit. De data aceasta, nu era însă vorba numai de nevoia unei simple limpeziri ci şi de aceea, mult mai chinuitoare, a unei justificări, în ochii lui şi ai celor din jurul lui.

În precedentele sale piese, conflictul era oproiecţie în imaginar a unor realităţi lăuntrice. Lupta aprigă care se dădea în interiorul lui era exteriorizată, exprimată prin întâmplări şi personaje imaginare în care erau întruchipate, şi opuse unele altora, elementele complexe şi antagoniste ale propriei sale personalităţi. De cele mai multe ori, aceste personaje reprezentau ele însele abstracţii. În *Cumpăna amiezii* este redată o primă şi dramatică ciocnire cu realitatea, cu un univers exterior străin şi ostil lumii sale interioare, univers fascinant ca oricare fatalitate şi întruchipat de o femeie. Prima femeie din viaţa lui. Şi, într-un anumit sens, şi ultima. Târât de patimă, şi de totce-i revela această patimă, într-un vârtej pe care avea să-l considere apoi drept o tragică rată care, smulgându-se în cele din urmă din această rătăcire fără a se îndura însă să renege tot ce a fost frumos, zguduitor şi i ănias de neuitat în aceasta dezlănţuire în acelaşi timp oafbă şi plină de iluminări, Claudel s-a străduit să-i găsească o justificare, înfăţişând-o aproape ca o necesitate şi ca un semn al providenţei şi legând-o de o idee care-l urmărea mai de mult şi care şi ea însemna încercarea păgânului din el de a-şi găsi, cum spunea Racine, „unele acomodări cu cerul”. Anume că păcatul îţi îngăduie să preţuieşti şi mai bine puritatea şi harul aşa cum lumina nu ar exista sau noi nu am fi conştienţi de ea fără contrastul întunericului.

Piesa a fost concepută, apoi scrisă, în 1905, puţin timp după despărţirea definitivă de aceea care avea să fie în piesă *Yst.* Fremătând toată de tumultul încă proaspăt al pasiunii şi al luptei pe cât de

îndârjită pe atât de sfâşietoare, sobru construită şi scrisă cu o sobrietate, concentrare şi vigoare cărora întru nimic nu le dăunează marele suflu liric, necontenit prezent ca un fundal de tragedie, prima versiune a. *Cumpenei* a constituit pentru Claudel şi un fel de exorcizare, într-adevăr, curând după publicarea piesei, poetul se căsătoreşte (căsătorie cucernică, onorabilă şi avantajoasă cu fiica arhitectului Sainte-Marie-Perrin, constructor – între altele – al faimoasei bazilici Fourviere de la Lyon), devine soţ şi tată de familie model, funcţionar exemplar şi, mai apoi, ambasador solemn, academician venerabil, castelan la Brangues şi, după ieşirea la pensie, chibzuit preşedinte al consiliului de administraţie al marelui consorţiu industrial Gndme-et-Rhdne.1 În fapt, numai în aparenţă, sfârşitul pie

1 Tipărirea piesei s-a datorat nevoii catolicului de a se supune unei flagelări. Dar, în acelaşi timp, şi dorinţei fireşti a scriitorului de a cunoaşte părerea câtorva personalităţi în puterea de apreciere şi de înţelegere umană acărora avea toată încrederea. Claudel nu s-a adresat însă unei mari edituri, ci revistei *L'Occident* care publica şi o colecţie intitulată „Bibliothèque del Occident". Tirajul, limitat la 150 de extmplare, tipărite pe hârtie de lux, pe cheltuiala autorului, nu a fost pus în comerţ. Exemplarele, numerotate, au fost trimise de directorul colecţiei persoanelor a căror listă a fost întocmită de mâna poetului. Este interesant şi revelatoi să

Sei *Cumpăna amiezii* se deosebeşte de realitatea trăita. În piesă, *Mesa* moare în actul final. Claudel a continuat să trăiască. Dar un Claudel în care singur poetul a supravieţuit. Iar arborele uriaş al operei sale a continuat să crească şi să se dezvolte aşa cum s-a dezvoltat, tot fiindcă rădăcinile erau împlântate în străfundurile în care era îngropată inima lui Mesa şi tot ce îi revelase, nu Yse, ci întâlnirea cu ea.

Am evocat această dramă din tinereţe fiindcă ea poate explica mai uşor siluirile suferite după peste patru decenii de *Cumpăna amiezii*.

Actul de exorcizare o dată săvârşit în 1905, Claudel nu se mai gândea la republicarea piesei şi s-a împotrivit necontenit la reprezentarea ei.

În 1947, editura *Mercure de France* întreprinzând o serie de reeditări s-a gândit să pună la loc de frunte în această serie *Cumpăna amiezii*. Cu foarte, foarte multă greutate a obţinut învoirea lui Claudel care a pus însă o condiţie: să scrie o prefaţă explicativă şi

interpretativă. Despre această prefaţă, Paul-Andre Lesort scrie cu tristeţe că „este o încercare a poetului de a citi în prima versiune ceea ce îşi pusese în gând să introducă în cea de a treia", oferind astfel „imaginea cea mai lipsită de înţelegere pe care un creator o poate da cititorilor despre propria sa operă" 1.

citäm câteva din numele figurând pe această listă pentru a constata cât de obiectiv era Claudel în preţuirea (pentru calităţile lor intelectuale şi sufleteşti), a unor oameni de orientare politică şi religioasă diametral opusă convingerilor sale: André Gide, Maurice Barrès, André Suarès, Camille Mauclair, Léon Blum, Claude Debussy, Octave Mirabeau, istuart Merill, Georg Brandes, Marinetti, Valéry Larbaud, «fean Schlumberger, Léon Daudet. Aflând de existenţa acestui tiraj limitat, mulţi tineri scriitori din acea vreme an asediat pe editor cu scrisori stăruitoare prin care cereau să li se trimită şi lor câte un exemplar. Printre aceştia s-au numărat şi Jacques Riviere şi Alain Fournier.

1 Paul-Andre Lesort: *Claudel despre el însuşi*, Ed. Le Seuil, P14.

Volumul astfel prefaţat, a apărut în ianuarie 1948. Citind piesa, Jean-Louis Barrault este cuprins de nu mă? e entuziasm care îi îngăduie, după o luptă şi mal aprigă decât cea dată de editor, să smulgă lui Claudel încu» viinţarea de a monta numaidecât piesa la Teatrul Marigny, dar cu rezerva ca autorul să-i aducă importante modificări în timpul repetiţiilor cu prilejul cărora aveau să aibă loc între regizorul-actor şi autor discuţii interminabile, pasionate, nu lipsite de violenţă şi chiar de acrimonie.

Două sau trei versiuni intermediare sunt scrise de Claudel şi în parte refuzate de Barrault, în parte refăcute de acesta împreună cu autorul. Celebra „Cântare a lui Mesa" (Le Cantique de Mesa) a fost rescrisă de cinci ori. Premiera a avut loc la 16 decembrie 1948 cu o distribuţie prestigioasă: J.L. Barrault în *Mesa*, Pierre Brasseur *în Amalric*, Jacques Dacque-mine în de *Ciz* şi Edwige Feuillere (împrumutată de Co-madia Franceză) în *Yse*. Piesa ca şi spectacolul au obţinut un mare succes. Claudel s-a simţit totuşi nemulţumit şi mai ales stânjenit. Principiile de mare severitate şi austeritate, la care ajunsese în acei ani, mulţi şi grei la număr, l-au determinat să se considere obligat să precizeze – fără întârziere „adevăratul" sens al piesei care, chiar modificată, cum fusese jucată, păstra în ochii lui un aspect „scandalos" şi insuficient de „edificator".

A treia versiune, *definitivă*, apare în 1949, la Gallimard. Fiindcă avea o anumită obligaţie morală faţă de Jean-Louis Barrault, la care ţinea de altfel foarte mult şi pe care nu voia să-l jignească, Claudel i-a explicat într-o lungă scrisoare pretinsele motive pentru care nu a crezut cu putinţă să publice versiunea jucată la Teatrul Marigny şi a socotit necesar să scrie o alta. Redăm integral textul acestei scrisori, fiindcă ni se pare deosebit de ilustrativ. Scrisoarea nu este numai a bătrânului patriarh, academician, temător de reputaţia sa sau de reaua pildă pe care ar putea-o da păcatul lui din tinereţe, ci şi a diplomatului ştiind să-şi ascundă nemulţumirea, iritarea chiar, cu o elegantă iscusinţă şi afabilitate, sub exigenţele şi intransigentele poetului în luptă cu inefabilul:

Dragul meu Barrault.

Ştii cită osteneală a trebuit să-ţi dai ca să mă convingi să te las să joci Cumpăna amiezii. *Împotrivirea mea se datora nu numai unor scrupule de ordin personal ci şi convingerii imperfecţiei piesei mele, aşa cum a fost scrisă în 1905. După ce ai izbutit să-mi smulgi totuşi consimţământul, amadusdramei importante modificări care au permis realizarea ei pe scenă şi ţi-au prilejuit dumitale şi Edwigei Feuilijre admirabilul suc ces obţinut*.

Totuşi, aceste modificări nu erau de ajuns. Viaţa este mai puternică decât orice şi numai la luminile rampei o operă dramatică începe cu adevărat să trăiască. Abia în sala teatrului Marigny mi-am dat seama de adevăratele neajunsuri ale piesei, cu alte cuvinte abia în clipa în care a fost definitiv despărţită de mine.

De la jumătatea actului al doilea, din pricina dumitale dar, desigur, fără voia dumitale, am simţit cum cei doi eroi ai Parabolei îmi adresau injoncţiuni din ce în ce mai stăruitoare cărora, în cele din urmă, am înţeles că trebuie să mă supun. Niciuna din versiunile refăcute de mine pe care ţi le-am propus şi cu care a trebuit să te descurci1 n-a avut adeziunea finală a acestor eroi. Trebuia cu orice preţ să-i descotorosesc de zorzoanele lirice care-i înăbuşeau şi care nu se potrivesc cu sonorităţile pasiunii. Dar eu nu sunt sigur de arta mea decât când mă aflu cu condeiul în mină. Mi-am impus deci să recopiez piesa pe-ndelete şi s-o rescriu iarăşi de la un capăt la celălalt. Îţi trimit aci-alăturat rezultatul acestei munci[*]: *în această nouă versiune* nu am *vrut să las decât ceea ce am simţit că este neapărat necesar, cu adevărat inspirat, ceea ce se impunea de la sine fără doar şi poate. Avându-vă însă mereu*

în faţa ochilor

Cu alte cuvinte, cărora Barrault le-a adus destule modificări (n.tr.).

2 Textul ce urma să apară la Gallimard.

pe dumneata şi.pe Sdwige Peuillbre şi timbrul glasului vostru în *urechi*. *Nimic datorii vreunui capriciu sau vreunei ostentaţii estetice în această nouă versiune*: *totul datorit uneiatenţii îndreptată spre porunca lăuntrică şi*, *aş spune*: *mai ales spre aceea a* inimii, *numai a inimii*. *Fiindcă*, *în ultima scenă*, *după ce i-a dăruit trupul sortit putrezirii*, *Yse izbuteşte în sfârşit să dăruie amantului ei şi inima*, *inima care este duh*. *Şi totul se termină cu înălţarea mâinii*, *acea mână unică a cuplului*, *mină luminoasă*, *singură*, *care imploră*, *porunceşte şi cere*, *cere o altă mână*, *aflată printre stele*…"

După aproape doi ani şi după un scurt interval în care nu mai fusese jucată, piesa a fost reluată cu acelaşi succes. Barrault l-a invitat pe Claudel la această reluare şi l-a rugat să-i comunice impresiile şi eventual observaţiile asupra spectacolului. Iată textul scrisorii lui Claudel:

„*Am revăzut*, *cu prilejul acestei reluări*, Cumpăna amiezii, *această dramă montată la stăruinţele dumitale după mai bine de patruzeci de ani de când a fost scrisă*, *dramă care nu este o creaţie a minţii ci s-a petrecut în realitate şi*, *timp de douăzeci de ani*, *a avut asupra întregii mele existenţe o înrâurire predominantă*. *Vrei să afli impresiile mele*? *iată-le*.

În 1905, *când am scris prima versiune*, *rămasă atâta vreme – trebuia – aproape inedită*, *nu am căutat decât să las să răbufnească sentimentele mele în limbajul de care mă foloseam şi care mă exprima atunci*. *În 1948*, *când a fost vorba să fie desăvârşită acea încercare*, *problema esenţială care se punea pentru mine nu era numai s-o fac să profite de acea mână mai sigură*, *pe care o experienţă de patruzeci de ani de practică este peste putinţă să n-o prilejuiască oricărui artist*, *ci să-mi dau seama de valoarea pe care această piesă o mai poate avea în faţa acelei «priviri duşmane» de care vorbea Mallarmi*: *judecata autorului desprins de opera sa*.

Eu nu sunt un fabricant. *Şi cred în inspiraţie*. *Într-o inspiraţie pe care nu pot fi stăpân şi care-şi alege momentul ei*, *nu al meu*. *Rolul meu este numai să-mi ţin mintea liberă şi la pândă*. *Nu ai uitat*, *desigur*, *Jean-Louis Barrault*, *controeef sale amicale care s-au produs între noi în*

*cursul ultimelor repetiții. Undeva, în mijlocul actului doi, mie mi se părea că există o spărtură. CU despre actul trei, nici dumneata, nici eu nu eram satisfăcuți de deznodământul pe care eu personal îl socote*am *totuși mult superior celui din 1905*.

Ți-am prezentat atunci, succesiv, două sau trei proiecte de restructurare. Niciunul nu era deplin satisfăcător, dar fiecare cu părți valabile. Ne-am oprit în cele din urmă la un comprom: *s și emilia publicului a arătat că nu era lipsit de merite. Dar mie mi s-a întâmplat ceva capital. Spectacolul a avut loc. Am văzut pe Edtvige Feuillere în primul act jucat potrivit regiei dumitale. O mare lumină s-a făcut în mine, lotul mi s-a înfățișat așa cum trebuie să fie și drama a dobândit în mintea mea ponderea și fața ei definitivă.*

Dar era cam târziu…"

Urmează o serie de obiecțiuni de ordin tehnic asupra spectacolului în sine, interesante dar greu de urmărit, raportându-se mereu la broșura dactilografiată de care s-a servit Barrault în montare, cu trimiteri meticuloase la pagini și rând.

Reținem acest pasaj caracteristic al preciziei cu care autorul se ocupă de fiecare amănunt:

„Actul 2. Hong-Kong. Cimitirul Happy Valley. Ai menținut magnificul mormânt chinezesc în formă de Omega reconstituit după fotografia procurată de mine. Dar vai! *ce-a devenit perdeaua de bambuși din spate, care era atât de necesară*? *Ce poate fi mai viu* decât *un mormânt*? *Cel pe care l-am văzut acum nu mai este decât un simulacru neînsuflețit, adus cine știe de unde, parcă evacuat. Și oricât de enorm l-ai făcut, nu umple scena. Și unde este atmosfera aceea apăsătoare, de eclipsă, pe care nu fără rost o indicasem în manuscrisul-broșură*?

Totuși totul decurge destul de bine până la pag. *138 a manuscrisului. De la această pagină înainte, îmi permit să am o părere a mea. Nu se poate glumi și lăsa actorii în voia lor. Dișisentimentul și inspirația sunt meritorii și neapărat cerute.*

Dar cine spune artă *spune compoziție severă și. logică și această compoziție nu e nicăieri mai necesară decât într-o scenă de pasiune*. În *teatru, compoziție sau compunere înseamnă* descompun? re. *Să ne străduim decisă* descompunem *toate momentele acestei scene din actul* II *care este punctul culminant al întregii drame*".

În ciuda argumentelor și justificărilor formulate de el, realitatea

este că în cea de a treia versiune, Claudel nu numai că şi-a dezechilibrat piesa prin grave şi nejustificate amputări şi adaosuri, ci a şi desfigurat-o. Cu toată dreptatea şi ezumând o părore aproape unanimă, Paul-Andre Lesort scrie:

„*Ceea e*; *domină în* Cumpăna amiezii, *întâlnirea lui Mesa cu Yse*", *este semnul focului*, *acel foc care nu va mai înceta să ardă în toată simbolica claudeliană*. *Foc al cugetului şi al trupului incendiindu-se reciproc*, *foc al suferinţei şi al bucuriei împletite*, *foc al consumpţiei şi al luminii*, *foc pur şi simplu care*, *din mai multe lucruri face unul singur*. *De-a lungul celor trei acte din* Cumpăna amiezii, *în acelaşi timp cu patima lui Mesa şi a lui Yse*, *ard*, *într-o singură viitoare*, *toate bunurile pe care ei le credeau în siguranţă*: *trecutul lor*, *legea lor lăuntrică*, *voinţa lor*. *Pe măsură ce se produce* comoţia substanţei, *ei devin alţii*. *Până şi imposibilul este cuprins*. *Şi din moarte ţâşneşte viaţa*. *Această transfigurare*, *datorită ceasului simbolic al amiezii*, *constituie esenţa dramei şi nu zbaterea între adulter şi datorie*, *între trup şi spirit la care Claudel încearcă să-şi reducă piesa în prefaţa din 1948*… *Ce caută aci maniheismul moralist pe care încearcă să-l introducă ulterior P*" *1* Conştient sau nu, Claudel degradează şi personajele. Îndeosebi pe Yse. În replicile ei, sobre şi demne, din prima versiune a actului întâi – socotit drept cel mai bine construit din tot teatru] lui Claudel – academicijanul a înlocuit sobrul lirism concentrat, numit acum de el „vei-balism poetic", şi de care îi e teamă, cu un plat verbiaj bulevardier.

1 *Ibid*., pp. 51 – 52.

stânjenitor şi nelogic. Pe de o parte caută să descarce pe Mesa de tot ceea ce, la 83 de ani, i se pare scandalos, aruncând vina pe un soi de fatalitate oarbă iar, pe de altă parte, s-ar părea că vrea să treacă o bună parte din această vină pe umerii lui Yse, făcând-o, în actul întâi, să aparăuşuratecă şi aproape vulgar provocatoare. Spre sfârşitul vieţii, aruncând o privire în urmă, să fi simţit Claudel trezindu-se în el un surd resentiment pentru aceea care transformase existenţa lui într-un adevărat ciclon, uitând însă că, în schimb, îi adusese revelaţia unor frumuseţi şi a unor intensităţi niciodată bănuite de el? Care aveau să folosească drept sevă substanţială operelor sale poate cele mai interesante de mai târziu.

Uita el oare şi tulburătoarea mărturisire făcută, după căsătorie, soţiei sale, mărturisire dezvăluită de aceasta fiului ei, Pierre Claudel? „Să nu-ţi fie teamă. Vremea furtunilor a trecut. De acum înainte, afară

de tine, nu va mai exista altă femeie în viaţa mea. Îţi voi fi credincios până la moarte. Dar nu şi după".

În adâncul sufletului rămăsese nădejdea, întreţinută de o preţioasă certitudine, că în nemurire o va regăsi pe Yse.

Jacques Madaule, unul din cei mai buni cunoscători ai operei şi ai omului Claudel, scria pe bună dreptate despre prima versiune a *Cumpenei amiezii*:

„*Claudel avea raţiunile sale să nu fie deloc satisfăcut de piesă. Dar noi, care nu avem în vedere decât opera de artă, trebuie dimpotrivă, s-o preferăm integral. În afară de calităţile ei proprii, găsim în ea izvorul tuturor desfăşurărilor ulterioare ale teatrului lui Claudel*".

Această versiune a fost folosită de noi.

Nu ne putem împiedica să reproducem şi textul a două din scrisorile trimise lui Barrault în timp ce acesta îşi întocmea caietul lui de regie în vederea începerii repetiţiilor. Din aceste scrisori reies ideile ingenios şi adevărat înnoitoare ale dramaturgului care-şi concepea piesele cu anticipate viziuni regizorale meticulos precise. Reiese, de asemenea, din aceste scrisori, şi tenacitatea cu care îşi apăra aceste viziuni.

Claudel voia ca lungul monolog care însă nicio clipă, la lectură sau pe scenă, nu pare prea lung, numit *Cântarea lui Mesa* să nu fie rostit de Barrault ci de glasul acestuia înregistrat şi difuzat stereofonic ca un fel de glas al conştiinţei personajului.

Barrault exprimându-şi oarecare nedumerire şi făcând unele obiecţii, Claudel îi răspunde:

Brangues, 10 august 1948

Scumpul meu Barrault.

Eu nu văd nicio dificultate gravă în ce priveşte Cântarea lui Mesa. *De ce am introdus această voce? După cum ştii, am studiat cândva ps Beethoven de la care am învăţat foarte mult în materie de compoziţie. Or, la el – ca de altfel şi la alţi muzicieniexistă două făpturi: cea care ascultă şi cea care grăieşte. Muzica ce ascultă şi cea care glăsuie. În orice om se află cineva care ascultă şi cineva care ia cuvântul. Lucrul acesta a fost foarte bine înţeles de clasici.* În *monologările lor, Bodri-gue şi Polyeucte nu vorbesc, ci se ascultă vorbind. Dacă aş fi continuat să scriu teatru, aş fi căutat săpun în aplicare această idee care, după cât îmi pare, este într-adevăr dramatică. E adevărat: sunt în viaţă momente în care suntem siliţi să ascultăm pe cineva care ia în noi cuvântul. Aceasta*

era ideea mea: *biruit, zdrobit, umilit, Mesa ascultă. Omului necunoscut din el, refulat, sechestrat, i-a venit în sfârşit rândul să-şi facă auzit glasul. Dar îţi las toată libertatea în această privinţă.*

Sunt cu totul de acord cu dumneata în ce priveşte decorul care se topeşte şi cerul care umple toată scena.

Muzica? Nu cred că ar fi de vreun folos să introducem un element de tonalitate străină şi precisă. Ar fi ceva adăugat şi forţat. Dar trebuie să fi observat şi dumneata ceva. Când eşti destul de atent sub un cer înstelat, îţi dai seama de un lucru neaşteptat: stelele fac zgomot. Vreau să spun că e vorba de o activitate ca de furnicar, inepuizabilă, cu bruşte creşteri şi scăderi rezultând nu dintr-o diminuare de energie ci, dimpotrivă, dintr-o sforţare mai intensă. Ceva în genul unui roi care şi-a luat zborul şi se roteşte căutând să aleagă creanga pe care să se aşeze, dar mult mai divers, furnicător şi sclipitor. Ceva care clocoteşte.

Zgomotul stelelor l Nu crezi că ar fi ceva care să poată inspira pe prietenul nostru Honegger? Câteva măsuri ar fi de ajuns – evocate poate din nou în ultimul moment al finalului. Un soi de haos sclipitor".

Brangues 18 aug. 1948

Scumpul meu Barrault.

Am primit în chiar această clipă scrisoarea dumitale din 16 august.

În privinţa Cântării, *sunt sigur că nu vom avea nicio greutate să ne înţelegem. O încercare pe scenă va rezolva problema. În ce mă priveşte, continui să cred într-un schimb de păreri între cei* doi *Mesa şi cratiţa cerească – cum îi spui dumneata.*

*Mi-e greu să renunţ la speranţa de a vă vedea totuşi la Brangues, pe dumneata şi pe Feuillere. Piesa pe care mi-ai impus-o în mod cu siguranţă providenţial, a dobândit pentru mine o importanţă enormă. Nu mai e zi în care să nu fi meditat la ea. Reprezentarea ei va avea o importanţă pe care îmi îngădui s-o numesc «istorică», asemănă*toare *cu aceea a* Condurului de atlas. *O mare operă. E vorba în ea de întreaga mea viaţă al cărei sens am fost împins să-l înţeleg. E vorba de mult mai mult decât de literatură.*

Pentru zumzetul stelelor *sunt două comparaţii*:

1 Roiul. *Zumzet cu încetineala relativă: scădere a freamătului cu accelerare a intensităţii şi a mişcării.*

2 *Admirabil spectacol: dansul atomilor, puncte într-o rază de soare. La mijlocul acestui soi de meditaţie nenumărată, dintr-odată,*

unul desenează un fel de parafă rapidă şi dispare.

I.I.

28*

PEEFAŢA AUTORULUI

Şi ignoraste, o pulcherrima mulierum. * *CANT*. *1 – 7*

Nimic mai banal, *în aparenţă*, *decât îndoita temă pe care este construită această dramă*, *dată astăzi în vileag după trecerea atâtor anotimpuri*. *Prima temă*, *aceea a adulterului*: *bărbatul*, *soţia*, *amantul*. *Cea de a doua*: *lupta între vocaţia religioasă şi chemarea trupului*. *Nimic mai banal dar*, *totodată*, *nimic mai străvechi şi-aş îndrăzni să spun – într-un anumit sens*, *nimic mai sacru fiindcă conceptul acestei lupte – sub formele cele mai diverse şi mai neaşteptate – dintre Lege şi Har*, *dintre Dumnezeu şi om*, *dintre bărbat şi femeie*, *îl întâlnim în povestirile cele mai bogate în semnificaţii ale Vechiului Testament*.

Trupul – aşa cum am fost prevestiţi – doreşte împotriva spiritului şi spiritul doreşte împotriva trupului. *Primul aspect al acestui conflict a fost folosit şi dezbătut în sumedenie de poeme*, *romane şi piese de teatru de tot soiul*. *Dar pe de altă parte*, *cauza spiritului care doreşte împotriva trupului*, *suntem oare siguri că a fost pledată în toată cumplita ei intensitate şi*, *ca să spunem aşa*, *până la capătul dosarului*?

1 *Dacă nu te cunoşti*, *o*, *frumoasă femeie* (lat.). 403

Un om, *puţin pregătit pentru o asemenea cale*, *de educaţia primită şi de structura lui sufletească şi trupească*, *primeşte de la Dumnezeu o chemare peste putinţă de nesocotit*. *După o lungă împotrivire care l-a dus până la capătul lumii*, *omul se hotărăşte să răspundă chemării*. *Ţinându-şi în frâu voinţa*, *care continuă să se zbată*, *se duce în faţa altarului*, *unde însuşi glasul Domnului îi răspunde*. *Limpede*. *O respingere pură şi simplă*, *un* nu *peremptoriu*, *neînsoţit de nicio explicaţie.1 Iată-l deci alungat aproape*

1 Precum se ştie acum, după însăşi recunoaşterea autorului, *Cumpăna amiezii* este o piesă autobiografică. De aceea, Claudel a şi refuzat, mai bine de patru decenii, să îngăduie a fi jucată, Episodul evocat în această prefaţă este încercarea poetului de a se călugări. După străfulgerarea avută în biserica Notredame din Paris, în ziua de Crăciun a anului 1886, şi după patru ani de dramatică luptă cu el însuşi, în 1890, se hotărăşte să primească împărtăşania, deci să depună armele raţiunii. Dar raţiunea şi temperamentul lui de păgân îndrăgostit de bucuriile pământeşti se trezesc din nou şi-l chinuie şi

mai crâncen. Dorind să călătorească, în speranţa că schimbarea de orizonturi îi va aduce o deplină limpezire, intră în cariera diplomatică. După o primă şedere în Statele Unite trece în China unde este adânc impresionat de civilizaţia Extremului Orient. Filosofia taoistă îl fascinează şi, speriat de îmbierile ei ca de o mreajă întinsă de Diavol, îşi caută instinctiv o scăpare şi un echilibru în studierea pasionată a scrierilor Sfântului Toma din Aquíno. Vrând să facă un pas hotărâtor care să-l rupă definitiv de lume, se reîntoarce în Franţa şi se închide mai întâi în abaţia călugărilor benedictini din Solesme, apoi în abaţia, tot benedictină, din Liguge. Dar, mai mult ca oriunde, aici i se pare că aude limpede glasul Domnului spunându-i *nu*. Claudel nu a explicat niciodată în ce fel şi în ce împreprejurare a auzit acest glas. Presupunem că, în starea de exaltare dar şi de exasperare în care se afla, s-a produs în mintea lui aceiaşi fenomen de autosugestie ca în ziua aşa-zisei convertiri. Liniştit, într-un fel, de acest refuz, al cerului, Claudel se îmbarcă din nou pentru China şi, pe vapor, întâlneşte prima femeie din viaţa lui: o poloneză căsătorită – ceea ce, pentru un catolic, reprezintă nu numai o îndoită dramă, ci şi o culme a ironiei destinului (n.tr.).

din biserică, fără însă ca, în el, să se stingă răsunetul chemării iniţiale. Din nou nu-i mai rămân decât singurătatea şi surghiunul. Pentru început, marea şi, timp de zile şi zile, întregi şi lungi, între cer şi apă, o anumită situare în afară de tot şi de toate.

E ceasul amiezii.

Şi cum s-ar fi putut ca pe acest vapor, în cele din urmă, o femeie să nu-l aştepte? „Să-ţi iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău… – sună Porunca primordială, săpată nu numai în piatră ci şi în inima omului şi în aceea a anumitor oameni (cum să te poţi împotrivi?) cu litere de foc … din toată inima, din tot sufletul şi din toate puterile". Pentru moment nu mai e vorba de Dumnezeu, dar iată în faţa mea, pusă înaintea mea şi fără putinţă pentru mine să-mi întorc faţa de la ea, această imagine a lui Dumnezeu care a ridicat ochii spre mine. A sosit în acest miez al vieţii, clipa propoziţiunii-sâmbure peste care nu se mai poate trece:

Mesa, sunt Ys<î, sunt eu…1

Harul şi firea poruncesc în egală măsură ca între făpturile Domnului să existe o legătură de îndurare. Nu numai o legătură cu caracter general, ci cu o chibzuială anume, în aşa fel ca, de pildă, cheia uneia din făpturi să nu se afle decât în inima cutărei alteia şi numai în a

aceleia. În acelaşi fel vedem, pe planul material, cutare animal având nevoie să se hrănească numai cu carnea unui anumit alt animal. La fel, cutare femeie are nevoie numai de cutare om şi sufletul numai de cutare suflet. Finalitatea supremă neputând fi, de bună seamă, alta decât Dumnezeu.

1 Subînţeles, în exprimarea eliptică cip. udeâian?: *eu*, aceea Care-ţi este hărăzită! (n.tr.)

Da, dar dacă această cale a Domnului se întâmplă să fie tăiată de un obstacol de neînlăturat, în speţă această sfântă taină care este căsătoria?

Cei doi îndrăgostiţi n-au ţinut seamă de obstacol, lată-i cerând imprudent, unul altuia, acest element, acest aliment lăuntric numit foc şi pe care făptura omenească nu îl uzurpă pentru a se folosi de el decât *spre propria ei distrugere. În loc să-i ilumineze, focul îi arde. În loc să-i împlinească, îi mistuie. În loc să-şi aducă unul altuia mântuirea, îndrăgostiţii aceştia îşi aduc unul altuia damnarea*.

Astfel se înfăţişează, în actul al doilea al dramei, Mesa şi Yse, în cimitirul din Hong-Kong. Este primejdios să ceri Domnului o făptură. Profetul spune: „*Voi face să ţâşnească din mijlocul tău un foc care are să te mistuie*”. *În căsătorie, două fiinţe se acceptă şi se dăruie una alteia*; *în adulter, aceleaşi fiinţe se osândesc una pe alta*.

Şi iată al treilea act.

Nu a trebuit multă vreme pentru ca cei doi îndrăgostiţi să constate că nu sunt făcuţi unul pe măsura celuilalt, fără însă ca această stavilă să micşoreze atracţia trupească dintre ei. Dar niciunul din ei nu este în stare nici să dăruie, nici să se dăruie potrivit reciprocei lor năzuinţe de absolut. Situaţia este deznădăjduită. Lui Yse nu-i mai rămâne decât să se sustragă cu orice preţ şi în orice chip, cu rodul pe care l-a conceput. În definitiv, femeia este aceea căreia i se cere să poarte povara practică. Bar, în aceeaşi măsură, femeia este făptura pe fruntea căreia este scris cuvântul: *TAINA. Ea reprezintă poarta spre ceva necunoscut. O fiinţă secretă şi plină de semnificaţii. O fiinţă secretă şi de ea însăşi necunoscută, a cărei realizare este condiţionată de o intervenţie exterioară*.

„*Te voi trage în legăturile lui Adam*” *spune profetul Osias. Ceea ce este refuzat patimii, nu va putea oare fi – într-un chip sau în altul – obţinut prin jertfă*?

Paris, 18 ianuarie, 1948

PAUL CLAUDEL

E O

O

ACTUL I

Puntea unui mare vapor. Undeva în largul Oceanului Indian, între Arabia şi Ceylon.

AMALRIC Te-ai lăsat îmbrobodit.

MESA N-am bătut încă palma.

AMALRIC

Atunci nici n-o bate. Crede-mă, ţin mult la dumneata: las-o baltă…

— MESA Nu mi se pare că ar fi o afacere proastă.

AMALRIC Dar omul cu care ar trebui s-o faci?

MESA Nu e nici el lipsit de calităţi.

AMALRIC Nu pot suferi oamenii slabi: mi-e frică de ei.

Încearcă să cădeţi la învoială. Porneşte cu el la drum!

Şi ai să te alegi cu o apă gazoasă trezită, cu o sticlă moţată de sifon, pe care n-o să ştii unde s-o mai pui.

Ascultă-mă ce-ţi spun şi păzeşte-te, dragul meu Mesa.

Ce spui de nevastă-sa? Uite-i…

(*Yse şi de Ciz se ivesc pe punte, urcind scara cabinelor de lux. Clopotul de pe vas bate de opt ori.*)

yse

Mijlocul zilei.

DE CIZ O să se afişeze punctul în care ne aflăm.

(*Răget de sirenă.*)

MESA Ce răcnet în pustia asta de foc!

DE CIZ Ssst! Priviţi!

(*Cu degetul dă puţin la o parte pânza care fereşte puntea de soare*)

YSE Dumnezeule! Nu desface pânza!

AMALRIC

Sunt orbit ca de un glonţ de puşcă. Ăsta nu mai e soare!

DE CIZ

Trăsnet! Te simţi sfârlogit şi mistuit ca în cuptorul unui glob de felinar.

AMALRrl

Totul este neîndurător de pur. Între lumină şi o glindă

Te simţi cumplit de vizibil, ca un păduche între două lame de sticlă.

MESA

Ce frumos este! Şi cât de neîndurător!

Marea, cu spinarea ei strălucitoare.

Pare o vită doborâtă la pământ ca să fie însemnată cu fierul roşu.

Iar el, precum ştiţi, ibovnicul ei, cum s-ar spune – vă amintiţi sculpturile care-l înfăţişează prin muzee?

Baal.

De data asta nu mai e iubitul ei, ci călăul care o jertfeşte! Nu mai e îmbrăţişare, ci jungher împlântat în măruntaie.

Şi, faţă în faţă, ea întoarce lovitură pentru lovitură.

Fără contur, fără culoare, pură, absolută, enormă, aruncând fulgere.

Năucită de lumină, nimic altceva nu mai poate da.

YSE

Ce zăpuşeală! Câte zile mai sunt până la farul de la Minnicoi?

MESA

Candela aceea mititică de pe ape? Îmi amintesc de ea…

413

de crez

Ştii câte zile mai avem până acolo, Amalric? AMALRIC

Drept să spun, nu. De altfel, câte zile sunt şi de când am plecat? Habar nu mai am!

MESA

Zilele sunt atât de la fel pe vapor încât s-ar spune că sunt o singură zi, o zi nesfârşit de lungă, când albă, când neagră.

AMALRIC

Îmi place ziua asta mare, nemişcată. Mă simt la largul meu. Şi admir cerul acesta mare, fără umbră.

Exist, trăiesc.

Nu asud, îmi fumez trabucul, sunt satisfăcut.

YSE

E satisfăcut! Şi dumneata, domnule Mesa?

Şi dumneata eşti satisfăcut? Eu, eu, eu nu sunt satisfăcută.

Trebuie să mă duc să văd ce fac copiii.

Rămâneţi aici.

Vă interzic să vă retrageţi în salonul fumătorilor. Trebuie să rămâneţi amândoi pe punte

Ca să staţi cu mine de vorbă, să-mi ţineţi de urât când mă întorc.

Ciz, adu-mi şezlongul, evantaiul, pernele.

Trusa de unghii, cartea, flaconul cu săruri. Şi… atât…

(*Ies amândoi*.)

AMALRIC Ce zici? Nu-i aşa că-i fermecătoare?

MESA

Ştii bine că nu mă pricep de loc la femei. AMALRIC

E adevărat. Şi, la rândul lor, femeile niciodată nu vor pricepe nimic din dumneata.

Mie îmi eşti drag şi te înţeleg.

Yse mă iubeşte; nicio îndoială nu poate fi.

Totuşi îi placi, îi inspiri un fel de teamă şi ar vrea să afle ce crezi despre ea.

MESA

Cred că e o cochetă neruşinată. AMALRIC

Dacă vrei… Ai dreptate: nimic nu pricepi. E o femeie superbă, dragul meu.

MESA

Numai asta îmi spui mereu de când am plecat din Marsilia.

AMALRIC

Fiindcă ăsta-i adevărul. Ca şi cum nu ai şti-o! Lasă, lasă, oricât de nepăsător ai fi, cred că tot ţi-am deschis ochii. Şi poate nu numai ochii.

Scena pe care i-ai făcut-o acum câteva seri! Şi ţigara care ţi-a fost dată!

Dumneata care nu fumezi, cum ai tras-o toată în piept, cu un fel de evlavie! Haide, scoate-ţi capul din ceaţă!

MESA

N-ai nicio noimă!

29 – Teatru

4 X5

AMALRIC

Dragul meu, mie nu-mi plac decât blondele…

Nu e o cochetă; ia bine seama! e o războinică, un conchistador!

Simte neapărat nevoia să subjuge, să tiranizeze sau să se dăruie

Cu neîndemânare, ca un animal falnic jucând pe loc de nerăbdare!

E un cal de rasă şi nu mi-ar displăcea să mă urc în şa dacă aş avea timp de aşa ceva.

Cu mânjii ei care se ţin de ea, n-are călăreţ.

Goneşte ca un bidiviu fără căpăstru.

Mi-o închipui uşor, cuprinsă de nebunie, nimicind totul şi nimicindu-se pe ea însăşi.

E o străină printre noi.

Nu aparţine nici locului, nici rasei sale.

E o soţie de şef; ar fi avut nevoie de mari îndatoriri care s-o statornicească; de o carapace măreaţă, de aur.

Bărbatul ăsta al ei, băieţaşul ăsta frumuşel.

Meridional firav cu ochi de viţel, un biet ingi-neraş fără căpătâi.

Vezi bine că e un fel de viciu pentru ea.

Singurul lucru de care el s-a arătat în stare, a fost să-i toarne nişte copii.

Te cuprinde spaima văzându-i pe toţi patru în drum spre China!

O să-i ai cu dumneata, Mesa. Fereşte-te de ei, flăcăiaşule… Uite-o…

(*Yse se întoarce. În acelaşi moment se întoarce şi de Ciz, târând şi purtând în braţe lucrurile pe care i s-a spus să le aducă şi pe care le instalează pe punte.*)

YSE

(*veselă, zâmbitoare, se uită, pe rând, la toţi trei*) Eu nu sunt satisfăcută…

(*arată pe Mesa*)

Şi mai iată unul nesatisfăcut… (*arată pe de Ciz*)

Şi încă unul!

Nu-i place să se ducă să-mi aducă şezlongul. Nici n-aveam nevoie de el.

De ce n-o fi oare mulţumit? Mereu dă impresia că se preface că zâmbeşte. Eu, eu sunt mulţumită…

(*Râde cu hohote*)

MESA Dumneata eşti mulţumită şi Amalric e satisfăcut.

DE CIZ Fiindcă îi merge bine.

AMALRIC

Mie? Anul trecut, am fost ras.

Curăţat şi rămas apoi luciu ca un pahar de bere.

Lefter. Acum o iau de la început.

MESA Amalric e satisfăcut fiindcă se simte necesar.

AMALRIC

Fiindcă e ocupat.

Multe lucruri îmi sunt, ele, necesare; multor lucruri, le sunt eu necesar.

YSE

Amalric, ai să izbuteşti. Ai mâini pline de îndemânare. Pe orice le pui, iese bine.

MESA

Are mâini plăcute. Şi pe lume lucrurile sunt toate" cum e vaca:

Dacă nu-i place cum e mulsă, ştie să nu dea lapte.

DE CIZ

E bine proptit pe propriile lui droturi. Oriunde s-ar afla, e sigur pe locul lui.

YSB

Numai pentru mine nu-i loc nicăieri. Un şezlong legat cu frânghie pe o ladă, un inel cu chei în geantă Iată toată gospodăria şi tot căminul meu.

MESA

(*arătând soarele*)

Iată adevăratul nostru cămin, şatră rătăcitoare ce suntem. Nu găsiţi că arde potrivit menirii lui?

Satisfăcuţi sau nu, ce-are a face?

Uitaţi-vă la soare, priviţi-l cum dădăceşte pământul cu miliardul lui de raze.

Aşa cum bătrânele stau mereu aplecate pe ochiurile iglițelor lor.

YSE Pe mine, soarele mă ucide: nu-i pot îndura tăria.

AMALRIC

Tăria întreagă a soarelui, tărie întreagă a vieţii mele.

E bine să poţi vedea moartea în faţă, şi eu am tăria să-i ţin piept.

MESA

Amiază în slăvi. Amiază în miezul vieţii noastre şi iată-ne împreună, în jurul aceleaşi vârste a momentului nostru, în mijlocul zării întregii, liberi, descotorosiţi de orice poveri stânjenitoare. Dezlipiţi de pământ, privind în urmă şi înainte.

YSfi în urmă apă şi înainte tot apă.

DE CIZ Ce amar e să ştii că ai încetat să mai fi tânăr!

MESA Ce primejdios e să încetezi a mai fi viu…

AMALRIC Ce frumos e să nu fii mort, să te simţi viu!

YSE

Dimineaţa era mai frumoasă… MESA

Seara va fi şi mai frumoasă!

Aţi văzut cu toţii, ieri.

Cum din inima vastei substanţe a mării

Se năşteau frunzişuri verzi

Şi lacuri trandafirii şi arămii şi trâmbe de foc roşu în fremătarea haosului luminos

Culoare uleioasă a culorii.

Culoarea tuturor culorilor din lume. Astfel.

Tânărul cu tânăra

Să se bucure de culoarea cea mai verde. Dar sfântul

Va triumfa în ziua lui cea de pe urmă când se răspândeşte, în sfârşit

Mireasma îndelung dospită în adâncul sufletului lui.

AMALRIC Ceasul

Cel mai bun este cel de faţă. Eu nu cer decât atât, Să văd limpede, Să văd aievea

Lucrurile aşa cum sunt – ceea ce e mult mai frumos – nu aşa cum le doresc. Să ştiu ce fac şi ceea ce am de făcut.

DE CIZ Nu mai e timp de pierdut.

MESA Nu timpul lipseşte, noi lipsim timpului.

AMALRIC

Nu vă fie teamă. Norocul să treacă pe lângă mine Nu-l voi lăsa să-mi scape.

YSE

Totuşi, ce ciudat este!

Păsările, peştii argintii

Au un locşor unde să-şi înjghebe gospodăria lor, un gard, o gaură sub ciotul unei sălcii.

Dar noi ăştia patru n-am putut să ne aciuim nicăieri.

Iată-ne bălăbănindu-ne pe puntea vasului, în mijlocul unei mări absurde.

Voi, ceilalţi, sunteţi măcar liberi! Dar eu, biată femeie cu copiii mei în poală!

Şi trebuie să trăiesc ca un bărbat printre aceşti trei bărbaţi, care de fel nu-mi dau răgaz. Şi casa mea este alcătuită

Dintr-un şezlong şi din opt coaete înscrise pe buletinul de bagaje, plus

Trei cufere în cabină, trei cufere şi două lăzi în cala vaporului, o valiză de mână şi un cufăr cu pălării.

Bietele mele pălării!

MESA Suntem la vârsta la care e neliniştitor să fii liber.

AMALRIC

Să lăsăm prevestirile rele. Să ne cercetăm chipurile ca la pocher după ce s-au dat cărţile.

Iată-ne prinşi toţi patru într-o partidă, întocmai ca patru iglițe, şi cine ştie ce lână Destinul ne pregăteşte să împletim împreună.

DE CIZ

Nu mai e timp de pierdut. Nu mai trebuie să facem nazuri… Mesa, aş vrea să-ţi mai spun două vorbe…

(*Se îndepărtează cu Mesa spre tribord*. *Yse se întinde pe şezlong şi deschide cartea*. *Amalric se aşază la oarecare depărtare de ea şi o priveşte*, *fumând*. *După o clipă*, *aruncă ţigara*. *Yse ridică ochii şi închide cartea*.)

YSE Aşadar, nu ştiai că am luat şi noi acelaşi vapor?

AMALRIC

Ajunsesem în larg când te-am recunoscut. Toţi ceilalţi se aflau pe puntea dinapoi. Numai noi doi ne aflam la celălalt capăt. Femeia aceea înaltă care se sprijinea de copastie…

420

M-ai recunoscut deci numaidecât? înseamnă că nu m-am schimbat prea mult în zece ani…

AMALRIC

Aceeaşi, în totul.

Dar în mai bine.

O privire mi-a fost de-ajuns.

Aceeaşi pe care o cunoşteam. Aceeaşi statură

Acelaşi negru, dintr-odată, pe fundalul văzduhului. Liberă şi dreaptă, curajoasă, mlădioasă, hotărâtă…

YSfi Tot frumoasă?

(*îl priveşte*, *râde*, *se roşeşte*. *O tăcere*.)

AMALRIC Te-am recunoscut în totul.

YSfi îmi aduc aminte. Eram în paltonul meu mare şi larg şi purtam pălăria moale.

AMALRIC Ea este! Şi ea şi era.

YSfi Eram veselă. Ştii.

Oricum, la drept vorbind, eşti întotdeauna mulţumit că pleci.

Că laşi toată şandramaua în urmă, Cu atât mai mult că, pentru noi ăştia, la plecare, nicio pălărie nu este fluturată, nicio batistă…

Niciuna.

AMALRIC

YSfi

Nicio biată femeiuşcă undeva, într-un colţişor, căreia să i se sfâşie inima?

Vreo văduvă plăcută, vreo fecioară subţire şi dreaptă ca o trestie sau durdulie ca o pară?

(*Râde*)

Cu atât mai bine. Nu face nimic.

Da, eram veselă.

Ce gust de soare avea totul! Şi cerul, unul din cerurile acelea rele, răvăşite.

Ce mult îmi plac! Şi marea, păgâna, cum tresaltă sub noi! Aşa mare, da, mai înţeleg.

Dar cea de aici

E ca un parchet pe care patinăm plicticos. Este aşa de bine costorită

Că te simţi stingherit, cum bine spuneai…

Ce măreţe scrijelituri

Făceam pe luciul ei! Dar parcă ziceai că îţi plac apele astea somnoroase?

AMALRIC

Îmi plac. Mult… îmi place să simt că săpăm o dâră în ele.

Şi nu pot suferi să fiu bălăbănit, hurducat, legănat, îmbrâncit, azvârlit, dat peste cap.

Aşa cum am fost acolo, în apropiere de insula Creta, de vântul acela nebun, care nu ştii nici de unde vine, nici de ce vine…

Aici, din fericire, totul s-a terminat. Totul a fost rezolvat de-a binelea.

Situaţia a fost

Redusă la elementele ei dintâi, ca în zilele facerii lumii. Apa, cerul şi eu între ele dorm ca eroul Izdubar.

Amalric, cândva, parcă, nu-ţi displăcea vântul nebun care nu ştii

nici de unde vine, nici pentru ce?

(*Tăcere*.) AMALRIC Yse, de ce nu ai vrut, atunci?

YSfi Nu aAreai bani…

AMALRIC Şi, afară de asta?…

YSfi îmi păreai prea puternic, prea sigur.

Prea sigur de dumneata. Un anumit fel de a strânge dinţii!

Vreau ca cineva să aibă nevoie de mine. Vezi, de dumneata, omul se poate foarte bine lipsi.

AMALRIC Şi apoi?

YSfi şi apoi

Mă simţeam prea slabă alături de dumneata. Asta mă jignea.

AMALRIC Şi de asta te-ai căsătorit cu el?

YSfi îl iubesc… l-am iubit.

AMALRIC

Ei da, dintre voi doi, nu el e cel mai tare. YSfi

Când se uită la mine într-un anumit fel, îmi este ruşine.

Când se uită la mine cu ochii lui mari cu gene lungi (are ochi de femeie).

Cu ochii lui mari şi negri (nu poţi nimic desluşi în ei).

Simt că inima mi se tulbură şi prefer să-l las să facă ce vrea el. Am încercat dar nu pot să mă împotrivesc…

AMALRIC

Şi de asta eşti plină de mânie împotriva lui. Totuşi, te iubeşte.

YSfi

Nu mă iubeşte.

Mă iubeşte în felul lui. Se iubeşte numai pe el. Îmi amintesc de noaptea nunţii noastre.

Toţi copiii ăştia pe care mi i-a făcut unul după altul… Fiindcă a mai fost unul pe care l-am pierdut.

Grijile, temerile, aventurile! Atâţia ani din tinereţea mea pentru totdeauna irosiţi…

AMALRIC

Şi totuşi, Yse, Yse, Yse!

Minunata aceea dimineaţă strălucitoare când ne-am întâlnit prima oară! Yse, duminica aceea rece dar strălucitoare, la ceasul zece, în plină mare 1

Ce vânt feroce sub soarele orbitor! u.

Cum şuiera şi biciuia! şi mistralul brutal cum grapa valurile

sparte.

Marea toată răzvrătită, bobotită, opintindu-se şi săltând pe propriile-i adâncuri, izbind, plesnind, zbătându-se şi alergând sub dezlănţuirile de furtună!

În ajun, la lumina lunii, în inima nopţii, în sfârşit intraţi în strâmtoarea Siciliei, cei ce se trezeau, se ridicau în capul oaselor şi ştergeau aburul de pe ferestruici.

Regăsiseră Europa, întinsă şi sură care, acoperită toată de ninsoare, îi întâmpina prin somn, fără glas şi fără chip.

Şi apoi în dimineaţa ceea luminoasă de şase ianuarie, iată că lăsăm în urma noastră, pe dreapta.

Corsica, albă şi radioasă ca o mireasă în dimineaţa răsunând de zvonul de clopote…

Te reîntorceai din Egipt, Yse, iar eu ieşeam din nou la lumină de la capătul lumii, din fundul mării.

Băusem prima înghiţitură zdravănă de viaţă, dar nu aduceam în buzunare

Decât un pumn tare ca de oţel, cu degete care acum învăţaseră să socotească.

Deodată, o opintire mai puternică de vânt, izbind ca o pălmuire.

Ţi-a smuls toate acele şi tot şomoiogul tău de păr mi-a intrat în ochi. Şi iată că fata înaltă şi voinică

S-a întors spre mine râzând: m-a privit şi am privit-o şi eu.

YSfi îmi aduc aminte. Începuseşi să laşi să-ţi crească barba şi era ţepoasă ca o ţesală.

Ce tare şi veselă mă simţeam atunci!

Cum râdeam din toate inima, ce demnă mă purtam…

Şi ce frumoasă eram!

Pe urmă a trecut viaţa peste mine, au venit copiii. Iar acum, precum vezi, iată-mă priponită şi ascultătoare

Ca un bătrân cal alb care se lasă dus de căpăstru şi-şi mişcă cele patru picioare, unul după altul. (*Râde zgomotos*)

AMALRIC

Cel puţin, după cum văd, mai ştim încă să râdem. yse:

Am fost ţinută în puşcărie; acum sunt, parcă iar liberă şi aerul tare al mării mi se urcă la cap.

Nu trebuia, atunci, de mult, să te încrezi atât de repede în mine, mai ales să mă iei, cu atâta cruzime, în serios.

Eram atât de nebună! Şi, curios, mă simt încă şi acum atât de mică, de fetiţă.

Ce vrei, Amalric, eu n-am avut părinţi care să mă crească. Sunt o străină, nu întrebuinţez toate cuvintele cum trebuie.

Am crescut singură, în voia mea. Nu trebuie să mă judeci rău.

Cu un altul, poate totul ar fi fost altfel.

AMALRIC

Ochii aceia strălucitori! Acum iată-i plini de lacrimi! Ce ciudată dihanie eşti şi dumneata!… (*Rid amândoi*)

YSfi

Şi acum, iată-mă plecată iar, aşa, hai-hui, Dumnezeu ştie unde şi la ce.

428

AMALRIC

Cum? Bărbatul dumitale nu are niciun rost în China?

YSfi

Nu are nimic altceva decât steaua lui în care se încrede orbeşte.

AMALRIC

E ca o plantă cu ventuze de cauciuc, mereu gata să se înfrupte şi să prospere. O liană lacomă care-şi va găsi copacul de care să se agaţe. Am văzut că stă mult de vorbă cu tovarăşul nostru de călătorie, Mesa…

(*Tăcere*)

Mesa

Mi-a vorbit de calea ferată care se construieşte acum între China şi Siam. Şi de liniile de telegraf care să facă legătura cu statele Shan. Ştii ceva despre asta?

YSfi

Nu ştiu absolut nimic. Dar n-are importanţă, întotdeauna ne-am descurcat.

AMALRIC

Mesa! Îmi place să stau de vorbă cu el. Nu se uită la nimic.

Dacă e atent.

Nu la tine este, ci numai la ceea ce spui, ca şi cum vorbele s-ar gândi singure.

Şi după cum lucrurile despre care îi vorbeşti îi spun ceva sau nu.

Chipul lui se luminează sau se întunecă.

Numaidecât ştii ce gândeşte.

Ţi se face şi milă de el.

Şi totuşi, Mesa are tăria celor care poartă în ei:

(*declamând*)

„Un germen mare pe care trebuie să-l apere!" îl cred neprihănit.

yse:

Nu-ţi bate joc!

AMALRIC

Nu-mi bat joc, Uite că te-ai mâniat! Ţin foarte mult la el. Nu ai de ce să te superi…

YSfi îmi place omul ăsta; aş vrea să mă iubească şi să mă preţuiască.

De ce stai mereu în preajma mea şi nu mă laşi o clipă singură? Ce-or să creadă oamenii? Mi-am dat seama că şi el ne observă

Şi sunt sigur că ne-a văzut zilele trecute Când'd m-ai sărutat.

AMALRIC

Bine, am să te las.

YSfi

Noaptea trecută, văzându-l singur, m-am dus

„Nu ştiu ce ne venise să-l chemăm pe nenorocitul acela de Leonard…

Să ne cânte cuplete uşoare; Mesa n-a vrut să stea cu noi.

Îţi aminteşti? Îmi pusesem o rochie de crêpe de Chine negru;

Mi-ai spus că-mi stă bine cu ea.

M-am dus să mă sprijin şi eu cu coatele de parmalâc, lângă el, şi l-am auzit ocărându-mă cu sete, pe înfundate.

Ah, mi-a vorbit cu o asprime

Cu care nimeni n-a cutezat să-mi vorbească vreodată.

I-am cerut iertare şi am plâns cu lacrimi şiroaie, ca o fetiţă.

Biate Yse!

AMALRIC

YSfi

Da, ai dreptate, biata, biata Yse, biata, biata Yse!

Bietul Mesa!

AMALRIC

YSfi

Se spune că ar avea o situaţie foarte mare în China…

AMALRIC

A fost făcut foarte tânăr înalt comisar al vămilor.

Vorbeşte toate dialectele. Acum este un fel de consilier al

tuturor

Viceregilor sudului.

Este astăzi omul cel mai influent din sud-estul Asiei.

Totuşi e posomorât. Ostenit. Mai bine zis, cuprins de un fel de lehamite. Pretinde că are „alt fel de a privi lucrurile". Şi spune

Că e ultima oară că mai vine în Asia. E şi pradă unei obsesii religioase.

Nu ştiu ce anume propunere i-a făcut bărbatul dumitale

Dar pare să-l fi interesat. Eu l-am sfătuit să fie cu băgare de seamă. Are nevoie de cineva priceput pentru instalarea liniilor telegrafice. E o lucrare de mari proporţii…

Şi pentru bărbatul dumitale providenţială. Să spun că şi China e foarte, foarte plăcută de locuit

Ar însemna să mint. Dar bărbatul dumitale este obişnuit cu ţinuturile calde.

YSfi

Ştiu că s-a îndeletnicit întotdeauna cu electricitatea.

AMALRIC

De minune! O să-i lăsăm deci să se descurce împreună, pe Mesa şi pe el

Şi eu o să pornesc spre locurile la care mi-e gândul, luând-o pe Yse, ţinând de mână pe Yse, ducând-o cu mine pe Yse.

YSE

Nu mai spune!

Crezi că pot fi luată chiar atât de uşor şi abătută din drumul meu?

AMALRIC

Totuşi, dacă aş dori într-adevăr acest lucru.

Oricând aş vrea, aş pune mâna pe umărul bătăioasei mele Yse

Şi aş lua-o pe Yse, aş duce-o cu mine pe Yse şi aş ţine-o strâns lângă mine.

Da, cu mâna asta pe care o vezi, cu mina asta mare şi urâtă!

yse

Ar fi cu atât mai rău pentru dumneata. Acolo unde vin eu, nu aduc fericirea…

AMALRIC

Yse, acum vorbesc fără să mai glumesc: de ce să mai aşteptăm?

Am mâini plăcute.

Ştii foarte bine că numai lângă mine şi nicăieri altundeva

Vei găsi acea tărie de care ai nevoie şi că eu sunt bărbatul.

YSE Lasă-mă!

(*Amalric se uită la ea, pe gânduri. I se redeschide cartea şi nu mai ridică ochii de pe ea. După o clipă, Amalric aprinde o ţigară de foi şi iese. Puţin după aceea, se reîntoarce Mesa. Se îndreaptă stângaci spre Ysi, dar văzând că ea nu ridica ochii, se opreşte, şovăitor*)

MESA

Ce-i cartea asta pe care o citeşti, vărzuită şi ferfeniţată ca un roman de dragoste?

YSE Un roman de dragoste.

MESA

Pagina 250. Ai avut dreptate să-l dezghioci de coperte şi de început.

Problema esenţială este sfârşitul; întotdeauna aceeaşi poveste:

Moartea sau moaşa…

YSE Romanele astea sunt întotdeauna prea lungi.

O poveste de dragoste trebuie să fie, ca în realitate, o bruscă izbucnire, tot atât de spontan, instantaneu, ca o floare care se deschide, cu un parfum pe care-l tragi tot în piept, dintr-o singură aspirare.

Un parfum atât de direct, de pătrunzător încât abia să-ţi îngăduie răgazul să zâmbeşti.

Să zâmbeşti doar un pic; şi iată te-ai şi avântat, luat ca de un val.

MESA

Nu cred să fie doar o floare care să te desfete cu parfumul ei.

YSE

Iubirea? Dar noi vorbeam de o carte. Cât despre iubire…

Nu, eu nu ştiu ce-i asta.

MESA închipuie-ţi că nici eu. Pot totuşi înţelege.

YSE

Ah, bietul meu domn, tocmai, că nu trebuie să înţelegi.

Trebuie, dimpotrivă, să-ţi pierzi luciditatea, să te laşi în voie. Eu sunt prea rea, nu pot face aşa ceva.

E ca şi cum ai lăsa să ţi se facă o operaţie. Un tampon muiat în eter îţi este vârât sub nas.

Somnul lui Adam. Îţi aminteşti? Scrie şi în catehism. Aşa a fost creată prima femeie.

O femeie! Ia spune… ia gândeşte-te puţin! Toate făpturile care

există în lume! Şi femeia trebuie să se lase în voie, luată ca de o apă mare.

Trebuie să se lase să moară în braţele celui ce o iubeşte. Şi crezi cumva că nevinovată, neştiutoare, ea bănuie tot ce zace în adâncul ei, tot ce va izbucni într-o zi? Nici prin minte nu-i trece. Nu ştie nimic. Şi e sortită totuşi să fie mamă de femei şi de bărbaţi.

MESA Ce are un bărbat de cerut unei femei?

YSE

Cred că foarte multe lucruri. Între altele, copilul care şi apucă să înceapă a se naşte.

MESA

Dar nu de asta e vorba! Ai înţeles desigur greşit ceea ce voiam să spun deunăzi.

Presupun că se produce o atât de adâncă zguduire, O comoţie atât de puternică a substanţei ei… j

(*Se încurcă*, *îşi caută cuvintele*, *bâiguie*, *apoi inchi*!

de gura şi o priveşte cu ochii strălucitori, *cu buzele*:

fremătătoare. *Yse izbucneşte în râs*.)!

YSE

De ce ai tăcut? Continuă, profesore! Nu trebuie să te mânii.

MESA

Totul

Din el cere totul din ea!

Asta voiam să spun şi nu ai de ce să râzi aşa… prosteşte.

Nu e vorba deloc de copil. Venind pe lume el nu face decât să profite, Dumnezeu ştie cum.

De acest crâmpei de veşnicie pe care ne e dat să-l întâlnim.

Dar, în viaţa de toate zilele, orice iubire nu e decât o comedie între bărbat şi femeie; problemele adevărate nici nu sunt puse.

YSE Comedia uneori are haz.

MESA Eu nu sunt un om cu haz.

YSE

Totuşi, vorbeşti mai frumos şi eşti mai bine inspirat decât cartea pe care o citesc eu.

Când binevoieşti să vrei. Cum îţi lucesc ochii, profesore.

Când cineva te îndeamnă să filosofezi.

Ai ochi frumoşi, cenuşii. Îmi place să te privesc când asculţi, plin de clocot, ce ţi se spune. Îmi place

Să te şi ascult vorbind, chiar atunci când nu înţeleg.

Nu vrei să-mi fii profesor?

Să nu te sperii. Sunt incultă şi toantă.

Să nu mă judeci prea aspru. Nu sunt chiar atât de rea cum mă crezi. E drept, nu-mi prea pun mintea la contribuţie.

Dar nimeni nu m-a învăţat vreodată să fac aşa ceva.

Nimeni nu mi-a vorbit aşa cum ai făcut-o dumneata seara trecută.

Ştiu, ai dreptate, sunt totuşi rea.

MESA

Nu am nicio calitate să te judec. (*O tăcere*.)

YSE

Stai. Nu pleca.

MESA

Nu voiam să plec…

YSE

Ga şi cum nu ţi s-ar putea citi gândurile!

Iată-ne, aşadar, pe amândoi aici. Dumneata şi cu mine! Ce trist e!

Există între noi un soi de aşteptare înfrigurată, cu sufletul la gură parcă, o stare de exigenţă atât de pe muchie de cuţit încât orice gând strâmb o descumpăneşte.

Săracul Mesa! îi văd atât de nefericit…

Află că nici eu nu sunt veselă.

Nu sunt nefericit.

MESA

YSE

Trebuie să ai grijă de dumneata. Mi s-a spus că nici nu mai mănânci. De ce eşti atât de închis, parcă speriat de oameni?

MESA

„Mi s-a spus”… Cine anume ţi-a spus? Nu sunt de fel nefericit. Pur şi simplu nu am ce să-ţi spun.

Du-te de stai de vorbă cu Amalric. Cu mine să nu faci nici pe mama, nici pe cocheta. Dacă am vreo durere, o ţin pentru mine. E numai a mea…

Măcar ea e a mea.

YSE

Nu fi brutal…

MESA

Ai vrea să mă faci să vorbesc. Ţi-ar place, nu-i aşa, să mă vezi făcând pe viţelul.

Ştii, desigur bine că bieţii bărbaţi care cu toţii nu sunt decât nişte copii mari.

Atâta aşteaptă şi mor să-şi dea drumul, să spună tot, să-şi dezvăluie nobilul lor suflet:

„Cât am mai suferit, ce frumos ştiu eu să mă port…"

Eu n-am nimic să-ţi spun. Eşti fericită, să fii sănătoasă…

YSE Mă crezi chiar fericită?

MESA Trebuie să fii… Ar trebui să fii.

YSE

Ah? Ei bine, nu ştiu ce anume socoteşti dumneata că poate fi fericire, dar dacă eu ţin la ea, înseamnă oare că sunt o alta decât aceea care ar trebui? Şi aş fi vrednică de dispreţ dacă nu m-aş arăta gata să-mi scutur de pe cap această fericire

Ca pe o pieptănătură pe care o despleteşti dintr-o singură mişcare?

MESA

Păstrează-ţi bine strâns pe creştet nutreţul ăsta groaznic!

Şi copilul cuminte care-şi ţine în braţe pe cuminţea lui mamă

Să-i netezească mai departe, cu toată dragostea.

Neastâmpărata şuviţă care scapă de după minuscula ei ureche.

Râzi şi roşeşti! îndrăzneşte să spui că nu eşti fericită…

YSfi Nu mă dojeni…

MESA îmi place să te privesc. Eşti frumoasă.

YSE Adevărat? îmi pare bine că mă găseşti frumoasă.

MESA

Ce spaimă mă cuprinde să te văd aşa, Atât de frumoasă, de fragedă, de tânără şi fără minte, cu un bărbat ca al dumitale alături.

Gând cunosc şi ştiu ce sunt ţinuturile spre care vă îndreptaţi.

YSE

Amalric mi-a spus acelaşi lucru. [*Mesa face un gest vag*.)

Să nu-ţi întorci faţa de la noi.

Ştii, o vreme o să stăm la Hong-Kong.

Unde şi dumneata eşti stabilit mi se pare.

MESA

Nu mai rămân multă vreme în China. Atât cât va fi necesar să-mi lichidez afacerile.

YSE Un an… poate doi?

MESA Da… poate mai mult, poate mai puţin…

Şi pe urmă? Nimic.

YSE

MESA

YSE

Un an, doi, poate mai mult, poate mai puţin… şi pe urmă… nimic?

MESA

Întocmai: pe urmă, nimic. geţi pasă dumitale?

Viaţa dumitale îşi are rostul ei. Eu sunt un câine galben. Ce importanţă are pentru dumneata viaţa mea? Toţi te iubesc.

YSE Te supără acest lucru?

MESA

Trăieşte-ţi viaţa dumitale. Eu, pentru mine, nu am vrut să am nimic. M-am despărţit de oameni.

YSE Iluziei Duci cu dumneata întreaga colecţie.

MESA

Râzi I Eşti frumoasă, veselă iar eu sunt sinistru şi singur.

Şi nu vreau nimic de la dumneata: ce te-ai face cu mine? gear putea exista între noi doi?

(*O tăcere*.)

439

YSE

Mesa, *eu* sunt Yse, sunt *eu*. MESA

Prea târziu!

Totul s-a sfârşit! De ce vii să mă cauţi?

YSE Nu te-am şi găsit?

MESA

Totul s-a sfârşit. Nu te-aşteptam. Chibzuisem totul atât de bine. Să mă retrag, să mă smulg dintre oameni; şi aşa-am şi făcut. Acum e prea târziu.

De ce vii să mă zgândări, să mă abaţi din drum?

YSE Femeile pentru asta sunt făcute.

MESA

Am greşit. Nu trebuia.

Nu trebuia să stau de vorbă, să… mă îmblânzesc astfel cu dumneata.

Fără nicio fereală, aşa cum faci cu un copil frumos pe care ţi-e plăcut să-l priveşti.

Numai că, vezi, copilul era o femeie şi iată, când femeia râde, râzi şi tu cu ea.»

Ce să mă fac eu cu dumneata? Ce să te faci dumneata cu mine? Crede-mă, e prea târziu…

Îmi spui că dumneata eşti dumneata. Da, dar] nici măcar dumneata nu mai poţi însemna mai mult ca o alta.

Ce e de aşteptat de la o femeie?

Ce e de înţeles în ea?

La urma urmei, ce-ţi dă ea? Şi ce-ţi cere?

Ar trebui să i te dăruieşti în întregime.

Şi aşa ceva cum să fie cu putinţă? Şi la ce ar folosi o astfel de dăruire?

Nu, nu e cu putinţă să-ţi dăruiesc sufletul.

Yse.

Tocmai pentru o asemenea dăruire îmi îndreptasem faţa spre cu totul altceva.

Şi acum de ce vii să mă tulburi, să mă zgândări, să mă abaţi din drum? E o cruzime, Yse.

De ce a trebuit să te întâlnesc? Şi iată că, dându-ţi seamă că exist.

Ţi-ai întors spre mine plăcuta dumitale faţă.

Dar e prea târziu…

Ştii bine că este cu neputinţă. După cum eu ştiu că nici măcar nu mă iubeşti.

În primul rând, eşti măritată şi, apoi, ştiu că te atrage

Altcineva: Amalric.

Dar de ce îţi spun eu oare toate astea şi ce importanţă mai au lucrurile de acest fel pentru mine?

Fă tot ce pofteşti. Curând, drumurile noastre se vor despărţi. Ceea ce mi-a fost dat mie să am, am. Şi încă în ce măsură!

YSE

De ce să te fereşti de mine, devreme ce eu reprezint ceea ce nu se poate?

Ţi-e frică de mine? Dar eu sunt ceea ce nu se poate. Ridică-ţi privirea

Şi uite-te la mine care te privesc cu tot chipul meu ca să te uiţi la

el.

MESA Ştiu că nu-ţi plac deloc…

YSE

Nici măcar nu-i aşa, dar nu te înţeleg; Nu înţeleg nici cine eşti, nici ce vrei.

Nici cum trebuie să fie cineva, cum trebuie fiu eu cu dumneata. Eşti ciudat!

Nu te încrâncena! Cred totuşi că ai dreptate!

Nu eşti un om făcut pentru o femeie.

Un om cu care femeia să se simtă bine şi în sigu «ranţă.

MESA

Întocmai. Trebuie să rămân singur. YSE

E mai bine să ajungem la destinaţie şi să nu ne mai aflăm împreună în acelaşi loc.

(*Pauză*.) MESA De ce?

De ce a trebuit să se întâmple aşa? Şi de ce trebuit să te întâlnesc

Pe acest vapor, în acest moment în care tăria] mea a scăzut din pricina sângelui care mi s-a scurs din vine?

Nu crezi în Dumnezeu?

YSE Nu ştiu. Nu m-am gândit la asta.

MESA

Dar crezi în schimb, cu o nestrămutată tărie! în dumneata şi în puterea frumuseţii dumitale?]

YSE

Dacă-i adevărat că sunt frumoasă, nu mă simţi deloc vinovată de această frumuseţe.

MESA

Gel puţin despre dumneata se ştie cine eşti şi! omul ştie cu cine are de-a face.

Dar închipuie-ţi pe cineva cu tine, în toată fiinţa ta, pe toată viaţa, pe vecie… Să fii tu, în tine însuţi, şi să trebuiască, tot în tine însuţi, să găzduieşti şi pe un altul.

Acel altul trăieşte; trăiesc şi eu; el gândeşte şi eu îi cântăresc în suflet gândirea.

De vreme ce el mi-a dăruit ochii, pot să mă fac că nu-l văd? Tot el mi-a dăruit şi sufletul.

Nu mă pot scăpa de acel altul. Firește, nu înţelegi nimic din vorbele mele. Dar nici nu încape înţelegere.

Oare o vorbă poate să fie înţeleasă de ea însăşi? Oricare ar fi ea.

Trebuie un altul ca s-o citească.

O! bucurie de a fi iubit din plin; o, dorinţă de a te deschide, aşa cum o carte se deschide la mijlocul ei!

Şi bucurie nu numai să te ştii, în sinea ta, în întregime limpede, citeţ, ci şi sate ştii, în fiecare clipă prezentă.

Rostit

Ga un cuvânt purtat de glas şi de intonarea vorbirii.

Ce suferinţă să te simţi buchisit ca de cineva care nu izbuteşte să-ţi dea de capăt!

Acel altul nu-mi dă deloc pace.

Am fugit la această margine, cea mai îndepărtată, a pământului.

Iată-mă în această altă poziţie pe diametru, ca cineva care ar măsura o bază pentru a calcula o distanţă astronomică.

Eu care atât de mult iubeam tot ceea ce se vede, °) cât aş fi vrut să văd totul, să pot dobândi totul, însuşindu-mi-l.

Nu numai cu ochii sau cu simţurile, ci cu agerimea, cu înţelegerea minţii.

Să cunosc totul ca şi ei i s-a fiu în întregimenoscut de acest tot.

Dar el, acela, acel altul, nu-mi dă răgaz.

Iată-mă refugiat printre aceste popoare păgânej dar şi aici mi-a dat de urmă.

Şi sunt ca un datornic strâns în chingi, dar car nu ştie nici măcar ce datorează.

YSE

Îmboldit de această frământare te-ai întors în 1 Franţa?

MESA

Ce puteam face altceva? Şi întrucât am greşit

Mi se poruncea în adâncul meu

Să dau, din acest adânc, ceva ce nu ştiu ce este. J şi am strigat atunci: ei bine, iată, dau totul]laltă. Mă dărui pe mine însumi.

Iată-mă între mâinile tale. Ia singur ceea ce vrei, ceea ce îţi trebuie!

YSE

Şi nu ţi-a fost primită dăruirea? MESA

Nici măcar nu pot spune că nu a fost primită. Am stat în faţa Lui

Ca în faţa unui om care nu s-ar clinti şi nu ar rosti un cuvânt.

Lucrurile nu merg bine în China.

Am fost trimis, înapoi, pentru un timp…

YSE îndură şi încercarea acestui timp.

MESA

Atâtea am îndurat! Am trăit într-o atât de mare singurătate printre oamenii

Nu mi-am găsit locul meu printre ei.

Nu am nici ce să le dau şi, nici de primit ceea ce vor ei.

Nu sunt de folos la nimic şi nimănui.

De aceea Lui voiam să-i dau tot ce aveam.

Iată însă că trebuie să iau totul înapoi. Am pornit atunci iarăşi ca să mă întorc de unde plecasem.

Totul a fost deci zadarnic. Nimic nu am izbutit. Purtam în mine

Tăria unei mari nădejdi. Pe care nu o mai am. Am fost găsit lipsit de ceea ce se vede că se cuvenea. Mi-am pierdut deci rostul şi menirea.

Astfel că iată-mă trimis înapoi, despuiat, secătuit, doar cu viaţa dinainte, şi cu nicio altă sarcină

Decât de a reîncepe de la capăt acea viaţă de mai înainte, de a reîncepe, o, Doamne, viaţa despărţit de viaţă

Fără să am de aşteptat decât tot pe tine, Doamne, care nu vrei să mă primeşti în sânul Tău!

Să reîncep aceeaşi viaţă cu un suflet pustiit şi cu o tărie strâmbată!

Şi iată-mă pălăvrăgind cu dumneata, Yse! Ce poţi dumneata pricepe din toate astea? întrucât te pot privi şi interesa?

YSE

Te privesc şi tot ce-mi spui mă priveşte şi pe mine.

Şi gândurile dumitale le văd nedesluşit, ca pe un stol de vrăbii de pe un stog de fân, care îşi iau toate dintr-odată zborul când baţi din palme, da, gândurile care se îmbulzesc pe buzele şi în ochii duniitale.

MESA Nu mă poţi înţelege…

YSE înţeleg că eşti nefericit.

MESA

Nefericirea mea mă priveşte. Măcar ea îmi aparţine.

YSE

Nu-i aşa? Ar fi mai bine ca Yse să-ţi aparţină?

(*O tăcere.*) MESA (*greoi*)

Aşa ceva nu e cu putinţă.

YSE Da, nu e cu putinţă.

MESA

Lasă-mă să te privesc; eşti, pentru mine, femeia neîngăduită.

De ce te uiţi aşa la mine?

YSE

Sărmane Mesa! Ciudat: parcă te-aş vedea pentru întâia oară…

Îmi place fiecare din trăsăturile dumitale şi cu toate astea, nimeni nu te va găsi niciodată frumos.

Poate nu eşti îndeajuns de înalt. Nici eu nu te găsesc frumos.

MESA Yse, Aş vrea să aflu un lucru. Curând o să ne despărţim.

Nu are nicio importanţă… Să presupunem însă

Că am fi liberi amândoi: ai primi să te căsătoreşti cu mine?

YSE Nu, Mesa, nu.

MESA Dar eşti Yse, ştiu că dumneata eşti Yse.

YSE

E adevărat. De ce oare am spus asta adineauri?

Nu ştiu. Nu-mi dau seama ce m-a apucat, aşa, dintr-odată.

Ceva nou, neaşteptat, brusc.

Da, ceva nou

Care m-a îndemnat.

Abia rostite, cuvintele acelea m-au stânjenit.

Spune: dumneata eşti întotdeauna conştient de tot ceea ce spui?

MESA Ştiu că nu mă iubeşti.

YSE

Da, dar iată ce m-a izbit, Iată ce am aflat pe neaşteptate: Eu sunt aceea pe care ai fi iubit-o.

MESA

Lasă-mă să te privesc. Ce amărciune să te am aci, cu mine. Dacă întind mâna, să te pot atinge… Şi dacă vorbesc, Îmi răspunzi şi auzi ce-ţi spun…

YSE

Nu m-aş fi aşteptat. Nu-ţi dădeam nicio atenţie deosebită. Te respect. Nu am fost cochetă cu dumneata. Şi gândul ăsta nu-mi este plăcut.

MESA

De ce a trebuit să te întâlnesc tocmai acum?

Ah, eu sunt făcut, eu sunt făcut pentru bucurie.

Cum e albina beată rotindu-se ca o pleavă murdară în potirul unei flori.

E greu să-ţi păstrezi pentru tine singur inima. E greu să nu fii iubit. E greu să fii singur. E greu să aştepţi

Şi să înduri şi să aştepţi şi să aştepţi mereu.

Mereu şi iată-mă la acest ceas al amiezii în care vezi atât de limpede ce-i lângă tine încât nimic nu mai vezi altceva.

Iată-te, iată-te, deci!

Ah, cât de aproape pare prezentul şi imediatul la îndemâna mâinii noastre

Ga un lucru ce dobândeşte puterea necesităţii.

Doamne, nu mai am nicio putere. Nu mai pot aştepta.

Dar nu face nimic. Şi asta va trece. Fii fericită, Yse!

Voi rămâne singur. Nu vei cunoaşte ceva asemănător durerii mele.

Măcar această durere îmi aparţine, este numai a mea. A mea şi numai a mea.

Nu, nu, nu trebuie să mă iubeşti. Nu, Mesa, nu, nu trebuie să mă iubeşti.

Nu ar fi bine.

Ştii doar că nu sunt decât o biată femeie. Rămâi acel Mesa de care am nevoie.

Acel om necioplit şi aspru, care îmi vorbea noaptea trecută în întuneric.

Dacă m-ai iubi cine mi-ar mai rămâne pe lume pe care să-l respect?

Şi să-l iubesc? Nu, Mesa, nu trebuie să mă [iubeşti!

Voiam numai să stăm de vorbă, fiindcă mă credeam într-un fel

Mai tare ca dumneata. Dar acum, iată că eu, ca o toantă.

Nu mai ştiu ce să spun, ca cineva căruia i s-a închis gura şi care stă numai şi ascultă.

Ştii că nu sunt decât o biată femeie şi că, dacă îmi vorbeşti într-un anumit fel.

Nici măcar nu e nevoie s-o faci cu glas tare; şi dacă îmi spui pe nume.

Pe numele meu sau pe un nume numai de tine ştiut şi de mine nu, şi dacă aş sta să te ascult.

Se va trezi în mine o femeie care nu s-ar putea împiedica să-ţi

dea răspunsul pe care-l aştepţi.

Şi simt că această femeie de loc nu ţi-ar prinde bine.

Ci, dimpotrivă, ţi-ar fi funestă, iar pentru mine acest lucru ar însemna cumplite prăbuşiri.

Nu poate fi vorba între noi de un simplu joc. Şi eu nu vreau să mă dărui în întregime.

Nici nu vreau să mor fiindcă sunt încă tânără.

Şi moartea este groaznică, numai viaţa îmi pare cu adevărat frumoasă; şi cum mi s-a mai urcat viaţa la cap de când mă aflu pe acest vapor!

De aceea trebuie neapărat ca totul să fie socotit, încheiat între noi.

Tot ce era de spus a fost spus, Mesa. Între noi, totul s-a sfârşit.

Spune că nu mă vei iubi. Yse, nu te voi iubi.

MESA Yse, nu te voi iubi.

YSE Yse, nu te voi iubi.

MESA Nu te voi iubi.

(*Se privesc în tăcere.*)

YSE (*cu glasul sugrumat*)

Spune încă o dată, să te aud.

MESA Nu te voi iubi.

(*Se reîntoarce Amalrie.*)

AMALRIC

Ar fi trebuit să veniţi să vedeţi cum a fost tăiată vita pentru masa noastră de seară.

Acum o jupoaie. E un spectacol foarte colorat.

Cărnurile şi viscerele au tonuri trandafirii şi ăla bătrii, cu iridescenţe şi sidefiuri. Ah, dar marea e şi mai şi!

O simţi că se dichiseşte şi se pregăteşte pentru seară. Nu, nu are încă aproape niciun tic deosebit.

Dar, cum e durdulie, o simţi ca o catifea groasă şi ca un spate de femeie.

Şi să vedeţi ce toaletă o să-şi pună. Nicio asemănare cu serbedele voastre zdrenţe. Femeile nu ştiu să se îmbrace.

Asta spune şi Mesa.

YSE

E adevărat?

AMALRIC

Da' de unde! Eu am scornit-o. Nu-l învinui. Dar despre ce tot găsiţi voi să vorbiţi împreună? Nu se mai dezlipeşte de lângă dumneata. Nu-l mai recunosc. Ai transformat cu totul pe adevăratul nostru Mesa.

Îmi face morală. E profesorul meu.

AMALRIC Şi dumneata al lui.

YSE

Ai ceânvăţa de la el. Cunoaşte şi femeile.

Şi e gata oricând să-ţi dea un sfat.

Unul din acei oameni mereu gata să-şi dăruie viaţa lor şi care ţi-ar şi dărui-o

Numai ca să se simtă liberaţi de tine. Plin, plin de extreme, susceptibil, lipsit de măsură;

Întotdeauna şi în toate dincolo de cât trebuie; nu-i aşa?

De asta îl iubesc pe dragul meu Mesa.

Şi eu sunt la fel.

MESA

Are dreptate. E bine lângă o femeie!

Parc-ai sta pe iarbă, la umbră… îmi place s-o aud vorbind plină de o mare înţelepciune

Şi spunându-mi lucruri aspre, usturătoare.

Practice, josnic adevărate, cum ştiu femeile să le găsească.

Îmi face bine să le ascult.

AMALRIC

Lucruri de felul celor auzite şi de bărbatul dumitale?

Îl vezi zâmbind, simţi că vrea şi că o să spună ceva dar, în cele din urmă, nu mai spune nimic.

Giz e liniştit şi mulţumit. YSE

Bietul băiat…

Îl iubeşti?

AMALRIC

YSfi

Sunt un bărbat! îl iubesc ca pe o femeie. (*Râde tare.*)

MESA Nu se râde aşa!

YSE

Mie îmi şade bine, profesore, să râd aşa. Eu nu sunt franţuzoaică.

(*Râde mai departe.*) AMALRIC

Uite-te la el când râzi. Felul dumitale de a râde îl irită dar îl şi încântă.

YSE

Îmi place un om în care este un singur om şi care are de-a lungul spinării un os mare şi puternic.

AMALRIC

Obişnuita admiraţie a femeilor: negrii şi pompierii.

452

MESA

Îmi plac şi mie pompierii noştri, pritocitorii focului când se urcă seara, de sub noi, pe covertă

Cu singurul alb al dinţilor lor, ca să-şi înalţe rugăciunea în Arabia asta a mării.

După ce ai săpat toată ziua în praful de lignit ca să hrăneşti Sultanul galben.

Cu ce demnitate şi cumpătare, pun mâna pe raţia lor de apă.

Şi uite-te apoi la noi ăştia albii, flecari, cinici, fârţâindu-ne în fuste şi nădragi, turnând în noi, fără să ne fie sete, şi îndopându-ne cu carne de porc.

AMALRIC

Adevărul este că nu oferim un spectacol care să ne facă prea multă cinste, înghesuiţi ca vitele pe acest vapor.

MESA

Ce silă te cuprinde să te aşezi la masă cu toată Cireada asta fără copite.

YSE

Eşti un ursuz. Pe mine, toate astea mă amuză. Toţi sunt atât de drăguţ dichisiţi.

Puşi la punct şi e atât de hazliu să vezi toată mulţimea asta mişunând, vorbind.

Aşezându-se, sucindu-se şi răsucindu-se, vârând o mână în buzunarul pantalonului. Ai de ce râde.

Şi apoi, un vapor cu toate cabinele lui, cu toate uşiţele pe care poţi să le deschizi şi să le închizi în voie.

Ce jucărie frumoasă! E ca vitrina unui naturalist pe toată recolta lui de specimene.

Toate speciile la un loc!

Spuneţi şi dumneavoastră dacă nu are haz să-i vezi

apropiindu-se unii de alţii, recunoscându-se între ei? g

Să observi cum sântjmbrăcaţi, pieptănaţi, [încălcaţi, împodobiţi.

Ce carte au în mână, să le vezi unghiile.

Vârful limbii ivindu-se între buze, ca o migdală lăbărţată.

O mână.

Mâna singură, ce activitate desfăşoară cu degetele ei mărunte şi ce bine înţeleg eu tot ce spune ea.

MESA

Pe mine, toţi oamenii ăştia mă plictisesc. Nu-i suport.

YSE Dar ei? geor gândi şi ei despre dumneata?

MESA

Nu ştiu. Nu mă interesează. Nu mă gândesc la ceilalţi.

Mesa 1 Mesa

YSE

MESA

Hm! Ştii că ai dreptate? înseamnă oare că nu mă gândesc decât la mine?

YSE

Abia acum descoperi asta? Să mai spui că femeile nu slujesc şi ele la ceva!

Te ocupi numai de dumneata şi numai persoana dumitale te ocupă.

Ştii, Mesa, e mult mai uşor să te oferi decât să te dărui.

E adevărat.

MESA

YSE

Învaţă un lucru de la femei! Ah, cel ce se dăruie aşa cum trebuie va izbuti, în cele din urmă, să se facă acceptat.

Fericită

Femeia care crede că a găsit cui să se dăruie! Dar iată că nătărăul căruia i s-a dăruit se arată plin de mirare să se pomenească în braţe cu făptura asta absurdă, cu povara asta grea, care ia atâta loc!

Atâta îmbrăcăminte, atâta păr1, ce să facă cu ele?

Dar nu mai poate şi nici nu vrea să se mai desco-lorosească de povară.

Fericită femeia care găseşte cui să se dăruie; femeia aceea nu se mai gândeşte să se ia înapoi!

Dar cine e

Omul care are nevoie de ea pentru de-a pururi? de ea singură şi toată vremea, nu cu ei te o alta pe de lături?

Ea ţi se dăruie dar ce primeşte oare în schimb?

AMALRIC

Toate astea sunt subtile pentru mine. La dracu'! Dac-ar trebui ca un bărbat să stea toată vremea

Să-şi frământe creierii pentru nevastă-sa, ca să ştie dacă a drămuit totul într-adevăr bine

Sentimentele lui pentru Germaine sau pentru Petronille şi să-şi verifice mereu disponibilităţile inimii, ce chestie încurcată ar fi, ca un caier de bumbac!

1 Reamintim că piesa a fost scrisă în 1905. Jurnalele de modă din acea vreme pot explica pe larg aceste cuvinte (n.

Tot ce priveşte inima e treabă de femei şi amin-i teste de cutiuţele acelea ale lor în care îşi ţin tot felul de jurubiţe, de panglicuţe, de nasturi şi de balene pentru corset.

Dar ce e mai dezgustător e că sunt mereu bolnave, Mă rog: femeia există şi asta e ea. Ne-ar lipsi

dacă nu ar exista. Ceva plăcut, drăgălaş de avut din când în când.

Ce zici, Mesa? Fii sincer, băiete! Am sau nu dreptate?

YSE

Amalric… Cum îţi spune prietenul acela, negustorul de piei? „Eşti un iepure!"

Amalric, eşti într-adevăr un iepure!… (*Râde în hohote*)

AMALRIC

Iată-l şi pe soţul dumitale. Se reîntoarce la noi. Ga întotdeauna, distins şi tăcut. (*Intră de Ciz.*)

AMALRIC (*întâmpinându-l*) De Ciz, o să ne îmbogăţim cu toţii.

DE CIZ Fie-ţi gura de aur!

AMALRIC

Nicio îndoială nu poate rămâne! De n-ar fi decât faptul că toţi patru avem deopotrivă nevoie de bani.

Întreab-o şi pe doamna aici de faţă. Şi pe acest Mesa care, parcă, n-ar avea buzunare. Ca să nu mai vorbesc de dumneata şi de mine. Vă spun că simt norocul în aer şi credeţi-mă, eu mă pricep. Nările mele îi adulmecă mireasma. Nu simţiţi şi dumneavoastră aşa… un fel de adiere…

Ah, ştiu de ce şi inima îmi creşte de bucurie: am trecut de un

anumit prag.

Recunosc bătrânul meu Răsărit. Pentru mine fabuloasa Asie înseamnă ceea ce, pentru o mică provincială din Franţa, reprezintă Marile Magazine din Paris, ticsite de stofe şi parfumuri.

India se află undeva în zare, în faţa noastră. Nu o auziţi? Este atât de înţesată încât se poate desluşi freamătul miliardului de ochi care clipesc.

Ah, ce noroc să nu mai fiu în Franţa!

N-o să ne mai întoarcem niciodată înapoi!

Ah, ce serbede şi apoase mi se păreau priveli-ştele ei, toate ca nişte păşuni!

Ce greaţă ţi se făcea de toată verzăraia aceea leşinată şi fără soare!

Fiindcă nu se putea numi soare gazorniţa aceea gălbejită bună de încălzit baia…

DE CIZ

Aşadar, vom mai fi trecut o dată Canalul de Suez.

MESA

Nu-l treci decât o singură dată de-a binelea. Şi după cât s-ar părea, de data asta, cu toţii l-am trecut de-a binelea.

457

AMALRIC

Nu-l vom mai trece înapoi niciodată. Uraaa Niciodată nu vom da îndărăt. Uraaa!

Dar la anul, pe vremea asta, toţi vom fi morţi. Uraaa!

YSE

Frumoasă urare!

AMALRIC

În tot cazul, trebuie să ne îmbogăţim cu toţii şi dacă nu vom izbuti, va fi numai din vina noastră. Toţi suntem în măsură să izbutim.

Vreau să adun un munte de aur!

Recunosc pe bunul, dragul meu Soare Răsare. Uraaa!

„*Pm wild ad woolly and full of fleas\ul* Acolo, slavă Domnului, soarele e soare, Verdele e verde, când e cald, e cald să crăpi şi, mii de draci, când e roşu e roşu!

În îndepărtatul Răsărit eşti ca un tigru în mijlocul unor jivine mai slabe.

Firește, în locul negoţului josnic pe care-l facem Ar fi mai frumos

să pătrunzi cu sabia scoasă, năvălind, ca însăşi spaima.

În străvechile oraşe care se topesc cu piftia lor de carne omenească;

Să pătrunzi hotărât sau să te reîntorci cu patru butoaie – partea ta – pline de giuvaiericale şi, ici-colo, printre ele, cu câteva urechi de păgâni şi câteva degete de doamne sau domnişoare.

Sau să piei cu toată cinstea în mijlocul însoţitorilor tăi.

1 Sunt sălbatic, lăţos şi plin de purici (engl.).

O astfel de ispravă ar fi mai frumoasă decât să stai să transpiri în pijama în faţaunui *ledger1*.

YSfi Perlele le-ai păstra pentru mine.

AMALRIC

Ne mulţumim şi numai cu ce se poate. Uraţi-mi doar să găsesc destulă mână de lucru pentru plantaţia mea de cauciuc. Vremile nu schimbă nimic: soarele rămâne mereu acelaşi. E mereu indianul meu, crescut de două musoane, bătrânul păgân care pârjoleşte!

Al zecelea grad pentru un marinar în locul unde întretaie pe al şaizecelea.

Înseamnă acelaşi lucru cu Belgia şi Labradorul şi cea a douăzeci şi cincea stradă din New York, care este o frumoasă stradă.

Mai mult. Uscatul e tont, inert, dar ţara asta de apă, omul de la cârmă simte, după tresăltările ei, cum se mişcă.

Posibilităţile rămân mereu aceleaşi. Spuneţi-mi mai ştiţi oare exact unde suntem şi care sunt condiţiile negoţului i

Ascultaţi-mă o clipă, am să vă fac un mic curs de economie politică.

MESA Eşti beat, Amalric.

DE CIZ

Niciodată chiar atât pe cât pare. E un adevărat „călător”. Uite-l cum clipeşte cu ochiul lui mic.

Lespede funerară (engl.)

AMALRIC

La stânga: Babilonul cu tot bâlciul lui: fluviile coborând din Armenia.

La dreapta: ecuatorul, Africa.

E limpede? Uşor de înţeles negoţul.

Când se porneşte musonul dinspre miazănoapte, corăbiile pântecoase spintecă valurile, pornite din Saba, din porturile lui

Solomon, din Moscate, din India şi de la gura celor două Fluvii.

Încărcate ochi cu fier şi ţesături şi cu puzderie de lanţuri şi de cătuşe, ca nu cumva să nu fie de-ajuns.

Pântecoasele corăbii spintecă şi bichiiesc valurile îndreptându-se spre Cimbebazia şi spre Oraşele Ovale.

Gând se porneşte musonul de miazăzi aceleaşi pântecoase corăbii se întorc cu calele pline de carne din seminţia lui Ham:

Negri, negrese şi negrişori, copii de-ai lor, de tuci, furnicar smolit scâncind, mâncând, cântând, dansând, văicărindu-se şi pişându-se!

Câteodată, în zare se mai văd şi buci negre de corăbii durdulii, cu fundul în sus, nemişcate pe valuri.

Printre puzderie de pene şi puf de găină şi coji de banane, plutind pe marea care scuipă peşti zburători.

Iată ce ar fi prielnic pentru cauciuc.

MESA

Priviţi, soarele începe să coboare. Curând marea va fi ca un păun şi ca Lakshmi, albastră în inima unei prisme verzi.

YSE Am trecut de-a binelea de canalul de Suez.

MESA

N-o să mai trecem niciodată înapoi prin el.

Aveai dreptate, Amalric: iată cel mai vechi ţinut al apelor, cea mai bogată zăcătoare.

Cea mai mare căldare de albăstreală, cel mai adânc fund de ochi.

Cel mai plin de tărie crov cu vin peste care se înalţă luna luminos portocalie şi soarele roşu ca sângele.

Dar priviţi acum marea, în timp ce soarele coboară! Petale de trandafir!

Pură ca grumazul unei fetiţe, unduios catifelată ca o femeie, strălucitoare ca un smalţ, moale ca vechile caşmiruri din care-şi fac turbane înţelepţii legii.

Ah, este o nelegiuire să pângărim un sân atât de frumos şi să tulburăm cu Maria-târfă pe care călătorim apele acestea sacre, pline de prospeţimea zeilor.

YSE

(*aproape şoptit*)

Soarele se pregăteşte de culcare… o boare răcoroasă a început să adie…

(*O tăcere*.)

MESA (*aproape şoptit*)

Soarele se pregăteşte de culcare.

Marea a avut o tresărire.

Inima, o clipă vinovată.

Se înfioară la suspinul cerului. Iată marea toată e aurie, la un ochi întors spre lampa…

(*Recită*.)

„Ochii ei au luat o altă culoare. Marea îşi schimbă culoarea întocmai ca ochii unei femei pe care o strângi în braţe".

Comparaţia mi se pare foarte bună. Oricât de fragedă şi străvezie ar fi pielea, de pildă, la îndoitura braţului.

Cu amestecul ei de tonuri, mergând de la galbenul sulfului, până la albăstriul cerului şi roşul cinabrului.

Ea nu soarbe ca ochiul lumina din ale cărei ape el îşi face un alt izvor.

(*Sună clopotul pentru masă*.) DE CIZ

Auziţi clopotul? E vremea să ne ducem să ne îmbrăcăm pentru masa de seară…

AMALRIC

O femeie! Iată o metaforă pe care nu m-aş fi aşteptat s-o aud citată

De Mesa, aşa cum îl ştiam din prima noastră călătorie împreună! Ehei, ehei, a trecut şi el de-a binelea Suezul!

Dragul meu Mesa, e vârsta-Am ajuns la anii împlinirilor, la care se cuvine să clădeşti.

MESA Nicăieri nu te poţi opri nicio clipă.

DE CIZ Să mergem la cină.

(*Se ridică cu toţii*.) AMALRIC

(*rămâne în urmă şi declamă*)

„Marea ca ochii unei femei care a înţeles! Marea ijj ca ochii unei femei pe care o strângi în braţe…"

ACTUL II

Hong-Kong. Cimitirul, desiş de copaci stufoşi, de la Hoppey Valley. Din cimitir se văd pornind mai multe drumuri; mai departe, un hipodrom, o uzină, un mic port, un colţ de mare şi, dincolo de ea, coasta chineză.

O după-amiază întunecată de aprilie. Un cer apăsător cu semne

de furtună.

MESA Da, aici este.

(*Citeşte inscripţia de pe un mormânt.*)

Iată şi numele: Smith. Era un băiat tânăr. Iată şi copacul.

(Se *uită la copac ca şi cină nu l-ar vedea.*)

Aici

Mi-a spus s-o aştept:

La Smith, aşa cum ţi s-ar porunci să aştepţi la ora cinci la cofetărie.

Ciudat loc de plimbare, putregăraia asta de eretici1. De altfel, în general, nu-mi plac cimitirele europene.

Iată-mă printre osândiţii la flăcările iadului.

Aluzie la faptul că englezii sunt protestanţi.

(*Se uită în jurul lui.*)

Li s-a asigurat o privelişte frumoasă: o pajişte pentru alergările de cai şi drumurile pe care trec toate seminţiile.

Viaţa cu toate manifestările ei! O fabrică vărsând valuri de fum pe coşul ei înalt, un port cu vapoarele lui şi, dincolo, pământul celor vii.

Mă trec fiori! îmi simt în gură gustul stomacului.

Nu sunt însă mort ci straşnic de viu.

Ce mult îmi plac mormintele chinezeşti, săpate aproape la suprafaţă şi numai într-un pământ bun, cald, uscat ca varul.

Noi ăştia, Yangjenii1, bărbaţi şi femei.

Buf! suntem aruncaţi unde se nimereşte, într-o groapă moale.

Bătrânul congestionat, tânărul care juca atât de bine tenis şi biata fată cu ciorapi trandafirii de mătase.

Şi dacă sicriul pluteşte în groapă, zdrang, numaidecât e imobilizat cu un pietroi de plumb.

Numai când te gândeşti la aşa ceva, dai afară prin pori tot *whisky-n*\ pe care l-ai înghiţit.

Dar ce-s flăcăruile acelea printre ramuri? Candele aprinse.

Ah, e cimitirul Parşilor!

(*Se plimbă printre morminte citind inscripţiile.*)

„În amintirea soldaţilor din regimentul naval, căzuţi la asediul fortului Boccatigris… Plumkett, sublocotenent de marină…”

(*Rămâne o clipă gol de orice gând, apoi face un efort ca să-şi adune gândurile.*)

1 în lb. chineză: oameni străini. Era calificativul pe care chinezii

îl dădeau europenilor.

Hm! Plumkett!... „Mary Bensuson, decedată la vârsta de şase luni..."

„Woods – Ah, ia te uită, aici a ajuns bătrânul nostru Cacky!... Jones Q.C... Baxter, agent de asigurări..."

Aici e almanahul monden al Iadului.

„Cohn, agent de schimb – *Donnec immutatio mea veniat1*..."

Parcă-i văd în închipuire... Marinarul ucis în 1859 de un glonţ de puşcoace sau de vărsatul negru din Canton.

Bătrânul celibatar secerat de delirium tremens sau de sproh.

Plâns de toţi prietenii lui.

Şi bieţii copilaşi răpuşi de dogoarea de iulie, ca peştişorii asfixiaţi într-un borcan în care gospodina a uitat să schimbe apa.

Şi nicio binecuvântare peste aceşti morţi. Biete leşuri furate pământului în care s-au născut.

(*Se uită în jur*.)

Ce umbră pe pământ! Pasul scârţâie în ţărână şi parc-aş vorbi într-o peşteră.

Deasupra, un cer astupat, luminat pe dedesubt de o sticlire vânătă.

Mintea mi-e bolnavă şi inima cuprinsă de amorţire.

În loc de suflet nu mai simt în mine decât viermele care mă roade. Dar măcar durerea asta îmi aparţine.

(*Recită*.)

„Măcar sufăr, sunt nefericit!" Sfâşierile astea din inimă, dulceaţa asta amară, otrăvitoare!

1 *Până când are să-mi vină schimbarea* (lat.).

Nu-i nimic de făcut. Sunt cuprins de paralizie. Sufletul meu se află în mine ca un ban de auri în mâna unui jucător.

(*Se îndepărtează şi se pierde printre copaci*. *După o clipă intră* de *Ciz cu Yse*.)

DE CIZ

Draga mea, îţi cer iertare, dar aici trebuie să te las.

Spune şi tu

Dacă nu ştiu să mă descurc? De câte zile suntem aici? Şi, după toate semnele, treburile îmi merg strună.

Lăsaţi-mă numai să fac ce ştiu eu şi cum ştiu eu. Mereu vă

îndoiţi cu toţii de mine.

Mă duc să mă întâlnesc cu prietenul meu Ah-Fat

Acolo, în portul chinezesc. O să rămân să cinez cu el astă seară.

Ultimele condiţii de discutat. Plec la Swatow.

YSE

Nu e primejdios?

DE CIZ

Cred că nu. Adevărul e că nu ştiu. De ce mă întrebi? Crezi că mi-e frică?

O modestă afacere cinstită de „bunătate – sinceritate".

(*Desenează cu degetul în aer caracterele chinezeşti*.

YSE

Ce repede înveţi tu o limbă străină! DE CIZ

Ştiu de pe acum o bună parte din semnele scrierii chineze. Pe vremuri colecţionam stampe.

YSE

Ştiu că eşti deştept.

Ciz. Ai putea să izbuteşti ca oricare altul. De ce trebuie uneori să fii ca un copil?

DE CIZ

Ai să vezi dacă mai sunt un copil!

Să readuc în patrie sicriele nenorociţilor salahori chinezi morţi la Pinang sau la Singapore.

Dacă în sicrie s-ar ascunde opiu sau arme, aş avea un şoc – dacă aş af] a-o.

Ştii că e pe cale să fie pusă acolo pe roate o drăgălaşă mică republică? Are haz:

Constituţia Statelor Unite, sancţionată de cele Trei Genii ale Stindardului Celest; se cere doar perceperea câtorva impozite indirecte.

Ce-ar spune unchiul meu, marchizul de Ciz, dacă ar şti că-mi dau şi eu concursul la întemeierea unei republici?

Ce vrei, draga mea, trebuie să trăim! Ce îndeletnicire pentru un om bine crescut! Ce părere ai despre treaba asta?

YSE

De ce să-mi ceri părerea? Cum aş putea să ţi-o dau? Nu pricep nimic. Şi toţi oamenii ăştia galbeni mă dezgustă.

De ce să nu ţii secretul unei astfel de hotărâri numai pentru

tine? Tu suferi întotdeauna când cineva este de altă părere.

DE CIZ

Nu lucrurile pe care i le-am destăinuit lui Mesa zilele trecute

I-au trezit îndoieli.

467

YSE Ascultă-l!

DE CIZ N-are importanţă. El e prietenul nostru.

YSE

Să ne folosim atunci de el. DE CIZ

Ce brutală eşti! Tot nu m-am putut încă obişnui cu tine…

Mania asta a ta de a stărui, de a exagera! în viaţă, lucrurile trebuie luate mai uşor.

Îmi place băiatul ăsta; îmi pare bine că-mi poate da o mână de ajutor.

De altfel, el personal nu are nimic de câştigat în toată povestea asta.

YSE Şi când crezi că o să te întorci?

— DE CIZ, într-o lună.

Aşa sper. Nu pot şti exact.

YSE Niciodată nu ştii ceva exact.

DE CIZ

Hotelul e foarte bun şi apoi, şi tu şi copiii sin-teţi obişnuiţi cu viaţa de hotel.

YSE (*fără să-l privească*)

Nu pleca.

DE CIZ Dar îţi spun că trebuie: trebuie neapărat.

YSE Prietene, nu pleca.

DE CIZ Trebuie, trebuie, Yse!

YSE Nu mă lăsa singură…

DE CIZ Nu te ameninţă nicio primejdie…

YSE Nu trebuie să mă laşi singură aici.

DE CIZ Fii înţelegătoare!

YSE

Nu sunt decât o femeie şi mi-e frică. La urma urmei, oricum ai fi tu, în paza ta mă aflu.

Mi-e frică. Simt că mă aşteaptă lucruri cumplite.

Mi-e teamă de ţara asta pe care nu o cunosc şi în necunoscutul căreia mă părăseşti abia sosită.

Lăsându-mă încă năucă şi buimacă de pe vaporul de pe care abia am coborât.

DE CIZ Cum? Yse îmi spune că-i e frică?

YSE Ia-mă cu tine.

DE CIZ Nu-ţi poţi lăsa copiii.

YSE

De copii ţi-e grijă dar de mine deloc.

DE CIZ Dar, Yse…

YSE

Încă o dată, te rog să nu mă părăseşti, să nu mă laşi singură.

Mă dojeneai că sunt prea mândră, că nu vreau niciodată să spun nimic, că mă încăpăţânez să nu-ţi cer nimic.

Acum poţi fi mulţumit. Iată-mă umilită.

Nu mă părăsi, nu mă lăsa nicio clipă singură!

DE CIZ

Ha, ha!

Trebuie să recunoaştem, totuşi, în cele din urmă, că avem nevoie de bărbatul nostru.

Mândra noastră Yse

Cere, ca un copil mic, să nu fie lăsată nicio clipă singură!

YSE

Nu fi atât de sigur de mine… DE CIZ

Eşti a mea, cu sau fără voia ta.

Ai vrut tu să te căsătoreşti cu mire? Iată că, de voie de nevoie.

Eu tot te-am luat, te-am câştigat când alţii n-au putut-o face.

YSE

Nu mă înjosi prea mult. Nu fi prea sigur de mine

Ca de o femeie pe care o câştigi cu plăcerile trupului.

Nu am stat zece ani alături de tine? Zece ani, de-a lungul cărora te-am studiat

Din faţă şi din profil, pe dinafară şi pe dinăuntru şi iată că mi-am făcut o părere despre tine.

Iar tu, n-ai avut tu de la mine tot ce-ţi doreai şi tot ce socoteai că ţi se cuvine? Copiii tăi nu-i ai, toţi, tot de la mine?

Dar tu, mă cunoşti la oare? Ştii într-adevăr cine sunt? Un bărbat

Nu-şi cunoaşte soţia, după cum nu şi-a cunoscut cu adevărat nici mama.

Zece ani! Am acum treizeci de ani, tinereţea mea a trecut şi tot

ceea ce puteam să-ţi dau ţi-am dat Jin plin. Nu mă lăsa singură

Tocmai acum când ceva între noi s-a încheiat.

Nu-mi lăsa lipsa ta.

DE CIZ

Te cunosc mai bine decât te cunoşti tu însăţi. Mândră, Yse! Mândră cu mine! Te cunosc mult prea bine

Ca să-mi pot închipui că ai putea să vrei vreodată să te faci vinovată faţă de mine.

YSE Nu ştiu; simt în mine o ispită.

Nu mai sunt fetişcana pe care ai luat-o altă dată.1

Nu m-ai cruţat deloc; ceva s-a zdruncinat în mine.

Crezi oare că nu sunt bună decât să fac copii? şi că degeaba mi-a fost dat să fiu frumoasă?

Visam să-l pot împiedica pe omul care mă val avea să-şi mai dorească să mai aibă şi altceva. I

Eu îi aparţineam cu totul; oare nu-i era de-ajuns?

Există o anumită totalitate a mea

Pe care nu am dat-o încă; o anumită moarte]

Pe care aş şti s-o dau; nu sunt oare îndeajuns de frumoasă? Dar tu, tu nu eşti serios.

Înţelege din ce rasă sunt! Tocmai fiindcă uni lucru este rău.

Tocmai fiindcă-i nebunesc, fiindcă înseamnâj ruina şi moartea, şi pierderea, a mea şi a tuturor celorlalţi.

Tocmai de aceea poate fi pentru mine o ispită căreia nu aş fi în stare să-i ţin piept! Curând, n-o să mai fiu frumoasă. În loc să îmbătrânesc

Jalnic zi de zi, nu e mai bine să nu mai apuci îmbătrânirea?

Să dau cuiva totul dintr-odată.

Să i-l dau, să i-l împlânt în mâini

Cu un hohot de râs, într-un gest de generozitate! triumfală.

Atâta vreme cât mai sunt tânără şi splendidă şi-l să pier odată cu cel pentru care voi însemna de asemenea pieirea.

Aşa cum au pierit străbunii mei la sunetul uneij trâmbiţe sau la fulgerul unei săbii care ucide!

Şi iată, mă rog totuşi ca această ispită să nu-mi vină, fiindcă nu trebuie să mă las pradă ei, fiindcă nu ar fi nici nobils nici drept.

Şi nobleţe înseamnă întotdeauna să suferi şi să te birui.

DE CIZ

Ai suferit lângă mine? Care este oare lucrul De la care te-am oprit vreodată şi pe care aş fi putut să ţi-l dărui?

YSfi

Unde a dat Dumnezeu să mă fi oprit de la ceva şi să mă fi apărat de mine însămi!

La urma urmei, sunt o femeie, nu e ceva atât de complicat.

Ce-i trebuie

Altceva decât siguranţa albinei care face miere, trebăluind în fagurele bine apărat din toate părţile.

Şi nu o libertate plină de spaime?

Nu mă dăruisem?

Voiam să cred că, de aci înainte, o să fiu pe de-a-ntregul liniştită.

Că aveam o siguranţă, că era pentru totdeauna lângă mine cineva

Care să mă conducă, un om care, orice năzbâtie mi-ar fi trecut prin minte.

Să ştie oricând să fie mai tare ca mine

Şi că nu mai are importanţă dacă mă faci să sufăr, de vreme ce, în acelaşi timp, mă faci să şi simt

Că mă ţii strâns şi că eu te slujesc.

Dar tu, cine te cunoaşte pe tine, cine va crede în tine, cine va găsi în tot felul tău de a fi

Ceva care să poată fi înţeles, ceva care să te îndemne să te devotezi? Aluneci, fugi, nu eşti prezent…

Un copil slab şi tandru.

473

Capricios, ascuns, plin de minciuni, în ochii căruia nu poţi desluşi nimic limpede.

Nu-ţi duce până la capăt plecarea! Nu-ţi aşeza absenţa în mijlocul vieţii mele!

DE CIZ

Şi toate astea pentru o lipsă de câteva zile! YSE

A sosit ceasul în care cea mai mică despărţire e de-ajuns!

Cuţitul este atât de îngust şi tăietura lui la fel, dar nimeni nu va mai împreună] a loc cele două părţi ale mărului tăiat.

Cine ştie dacă n-o să mor după plecarea ta? Mi-e frică să mor.

De ce m-ai adus aici? Uite ce loc trist…

(*Se uită cu groază în jurul ei.*)

DE CIZ Dar tu găseai locul ăsta atât de frumos!

YSE E cumplit să mori şi să fii moartă!

DE CIZ

Dar cine vorbeşte de moarte? Nu e nicio primejdie. O să vin foarte repede înapoi.

Curând o să avem bani şi o să ne reîntoarcem în Franţa.

Văd că mă iubeşti. O ştiam de altfel, scumpa mea. O ştiu şi mai mult, *bonita1*.

YSE Şi ţii totuşi să pleci?

1 Frumoaso (span.).

DE CIZ Trebuie. Ah Fat mi-a împrumutat bani.

YSE

Atunci pleacă. Nu mai e nimic de spus împotrivă. Fie!

DE CIZ

Nu eşti supărată pe mine?

YSE Nu.

(*O tăcere*.)

DE CIZ

Yse, m-am gândit bine la îndemnul şi la părerea ta. Într-un fel, ai dreptate.

Cele două posibilităţi pe care mi le oferă prietenul nostru Mesa…

YSE Te ascult.

DE CIZ Dacă rămân aici, situaţia nu e prea strălucită…

YSE Dar sigură!

DE CIZ

Sigură… sigură… nu ai decât cuvântul ăsta pe buze…

Întotdeauna m-ai subapreciat. Eu sunt un om de iniţiativă.

Şi apoi, trebuie să câştig bani.

Crezi oare că riscurile mă sperie?

E drept că n-aş putea să te iau cu mine în ţinu—turile acelea sălbatice.

YSE

Tocmai de asta nu trebuie să alegi postul oferit acolo.

DE CIZ

Ar fi păcat. Ar fi doar câţiva ani de stat în acele ţinuturi.

Situaţia mea ar fi asigurată şi eu eram făcut pentru aşa ceva.

YSE

Cum vrei ca cineva să poată fi de părerea ta când mereu ţi-o schimbi?

DE CTZ

Nu trebuie să fii aspră. Curând n-o să mai fiu lângă tine. Cu bine, draga mea!

YSE

Cu bine, Ciz. Nu ai fost un om rău… DE CIZ

Fără îndoieşări. Cu bine, *bonita*. Nu te las singură. Îmi pare bine că Mesa o să tej aibă în pază.

(îi *sărută mâna şi iese*. *Yse îl urmăreşte îndelung cu* jo *virea*. *Apoi rămâne un timp nemişcată*.)

YSE

(*întorcându-se în cealaltă direcţie*) Nu-l văd nicăieri.

Nici gând să-l aştept. Cred, de altfel, că s-a răzgândit şi n-a mai venit.

— *Rămâne mai departe nemişcată*. *Mesa intră prin spatele ei*.)

MESA

(*cu glas şoptit*) Iată-mă.

(*Yse se întoarce încet spre el şi-i întinde mina*. *O clipă se privesc stingheriţi*)

YSE

Acum o clipă m-am despărţit de bărbatul meu; se ducea la un prieten.

MESA

Cum te mai simţi?

YSE

O, eu mă simt întotdeauna bine. Nimic nu-mi taie pofta de mâncare.

(*Râde zgomotos*.)

Sunt ca un bun soldat oricând gata de luptă. E curios că încă nu m-am obişnuit cu uscatul.

Când umblu, mi se pare că tot mă clatin; mă aplec ba într-o parte, ba în cealaltă şi, din când în când, îmi mai dau un ghiont, ca atunci când vrei să te trezeşti.

Nu ai şi dumneata aceeaşi senzaţie? Pe mare, parcă niciodată nu te poţi ţine drept. De altfel, nici împrejur nimic nu e drept. Parcă nu mergi ci te agăţi de un pământ care respiră.

I-ai vorbit?

MESA

YSE

L-am rugat să nu plece, să nu mă lase singură aci. Nici nu vrea să audă.

MESA

Şi eu am făcut tot ce-am putut. Cum se îndură să te lase aşa?

I-ara propus mai multe situaţii onorabile. Nu, el preferă combinaţiile lui îndoielnice. Şi jubilează, îşi închipuie că mă duce de nas.

Pe de altă parte ai auzit ce veşti neliniştitoare umblă?

YSE Crezi că au vreun temei?

MESA

Nu… deşi… cine cunoaşte China? S-ar putea ca doi ani, poate chiar trei, lucrurile să mai ţină aşa… Când spui că pleacă?

YSE Mâine.

MESA Şi cât timp crede că o să lipsească?

YSE

O lună.

Trebuie să mă laşi singură în tot acest răstimp. Să nu vii să mă vezi.

(*O clipă, rămân nemişcaţi, fără o vorbă şi fără să se privească. Apoi, Ysi ridică fruntea şi* îi *deschide braţele. Mesa o cuprinde, alunecă în genunchi şi, zguduit de un hohot de plâns, îşi reazăntă capul de pântecul ei.*)

Bietul Mesal

Ys<Ş…

YSE

(îi *mingile părul.*)

MESA

YSE

Biet copil! Mesa! Bietul Mesa!

MESA

Totul s-a sfârşit… (*Se ridică nesigur pe picioare, ca un om beat.*)

YSE (*privindu-l în faţă*)

Vino.

Nu sta o clipă mai mult despărţit de mine.

(*Se strâng în braţe, Yse rămânând însă nemişcată şi supunindu-se doar.*)

MESA O, Yse!

YSE Eu sunt, Mesa, iată-mă…

MESA Femeie, tu, în braţele mele!

YSE Acum ştii, în sfârşit, ce este o femeie?

479 33 – Teatru

MESA Te-am găsit, te ţin la pieptul meu.

YSE

Sunt a ta, Nu dau înapoi; te las să faci tot ce vrei…

MESA

O, Yse, cu neputinţăr e ceva neîngăduit. YSE

Crezi? Ce-încleştate îţi sunt braţele şi ce puternice: îmi curmă răsuflarea.

Biata Yse! Nu o bănuiam atât de neîngăduită… j

MESA

Îţi aminteşti, Yse, de vaporul care ne-a adus! aici? Cum l-am privit de lung când l-am văzut pornind mai departe şi pierzându-se în propriul lui fum!

YSE

Acum nu mai e vorba de un vapor ci de o femeie care freamătă în braţele tale.

MESA Yse, nu-mi îngădui să mă reîntorc la tine.

YSE Mă las în voia ta… sunt a ta…

MESA E prea mult!

YSE Dar şi tu trebuie să mi te laşi mie în voie.

E prea mult!

MESA

YSE

E de-ajuns? Sau mai ai şi altceva să-mi ceri, ceva însemnând mult mai mult?

MESA

Aşadar

Te-am cuprins? Şi trupul tău ţi-l ţin strâns în braţele mele şi întru nimic nu te împotriveşti mie şi-ţi aud inima zvâcnind parcă în adâncul trupului meu!

E drept că nu eşti decât o femeie dar nici eu nu sunt altceva decât un bărbat.

Şi iată că nu mai pot nici eu să mă împotrivesc şi sunt ca un înfometat care nu-şi mai poate opri lacrimile în faţa hranei!

O, stâlp al iubirii! O, tărie a femeii mult aşteptate!… E nedrept că te-am întâlnit.

Cum trebuie să te numesc? Mamă?

Fiindcă e aşa de bine să ştiu că exişti pe lume!

Şi totodată şi soră

Şi pradă: îţi ţin cu degetele mele braţul rotund, plin de feminitate

Şi aburul vieţii tale îmi pătrunde în nări, mi se urcă la cap şi mă înfior să te simt cea mai slabă, fa un vânat care se îndoaie şi pe care-l ţii de ceafă.

Aş vrea să mă desprind, bucuria este aproape de neîndurat: în braţele mele eşti ca o făptură care şi-a găsit un adăpost.

Şi, sub oblăduirea mâinilor mele, eşti asemeni felul care doarme.

Spune-mi, putere ca a cuiva care doarme.

Dacă tu eşti într-adevăr aceea pe care o iubesc!

Sunt copleşit, totul este prea mult pentru mine şi n-ar fi trebuit să te întâlnesc şi tu mă iubeşti şi eşti a mea şi biata mea inimă ţi se lasă în voie şi mi se sfarmăj în piept.

YSE

Mă ţii, aşadar, în braţele tale şi, deşi carnea mes se cutremură.

Nu mă iau înapoi şi rămân parcă surdă la tot ce nu *e* glasul tău şi iat-o deci pe aceea pe care o socoteai atât de trufaşă şi de rea.

Tu nu ştii încă ce-i o femeie şi câţ de dulce este faptul ca, în ciuda împotrivirilor ei, îi este atât de uşor să se dăruie şi, dintr-odată, să se arate demnă de dispreţ, supusă şi plină de aşteptare

Şi obositoare şi toantă şi uimită în mâna duşmanului ei, nemaifiind în stare să mişte măcar un deget-o, Mesa, tu nu mai eşti acum doar un om oarecare, ci omul care e al meu, al unei femei.

Şi, totodată, eu sunt un bărbat în tine şi tu eşti o femeie în mine şi-ţi culeg inima fără ca tu să-ţi dai seama cum.

Ţi-am luat-o şi am pus-o în locul inimii mele.

Şi nu trebuie să caut a înţelege pe Mesa al meu iar tu nu trebuie să mă chemi cu nume obişnuite şi să-mi vorbeşti cu cuvinte de dragoste pe care ceilalţi le ştiu şi le folosesc.

Ci cu nume ciudate – fiindcă există încă unele, neştiute

Şi pe care să nu le pot deloc înţelege.

Sau numai cu numele meu, Yse, aşa cum numai tu îl rosteşti.

Pentru ca aceste nume să nu se afle decât în inima mea şi

nicăieri altundeva.

Şi să fie grele, grele ca pruncul

Pe care-l porţi în pintec după ce l-ai zămislit.

MESA

Nu am să te mai cert, Yse. YSE

Adevărat? Acum eşti mulţumit de mine, profesore? N-o să mă mai dojeneşti?

MESA

Ce biet profesor am mai fost! YSE

Mi-au fost sau nu

De folos învăţăturile pe care mi le-a dat dascălul meu? Spune, micul meu Mesa.

Nu-i aşa că e mai bine

Să te trezeşti că nu mai eşti mai presus de nimeni, ci tot ce poate fi mai slab:

Un om în braţele unei femei, care a ajuns la pământ.

De unde nu mai poate cădea mai jos?

Da, în cele din urmă, nimic altceva decât un biet om în braţele mele…

MESA

Ah, nu sunt un om tare! Cine a spus, de altfel, că aş fi un om tare? Ci un om al dorinţei.

Cu deznădejde spre fericire, cu deznădejde spre fericire tinzând cu încordare şi clocotind de iubire, plămădit pentru ea în străfundul lui, şi cu inima şi cu mintea deszăvorâte!

Şi cine spune că tu ai fi fericirea? Ah, nu, tu nu eşti fericirea, eşti ceea ce a fost pus în locul fericirii.

M-am cutremurat recunoscându-te şi întreg sufletul meu s-a dat biruit!

Sunt acum ca un om care s-a prăbuşit cu faţa la pământ şi te iubesc şi-ţi mărturisesc că te iubesc şi mă simt copleşit.

Şi te învălui într-o iubire nelegiuită şi-mi leg viaţa de a ta cu o rostire osândită.

O, lucru drag inimii mele, care nu eşti fericirea!

Ca şi copacul sau fiara sfântă care nu au limbă ca să-şi cheme femela.

Nici eu nu am grai ca să te numesc femeie, ci numai să spun că eşti prezentă.

Ga cineva precedat de somn în clipa în care totul ne trădează.

Întocmai ca truditorului care muncă de aur săvârşeşte sub lumina lămpii, la fel şi mie tu îmi vii cu adierea miezului de noapte, care aduce un fluture alb.

YSE

(*mângâindu-l*) Mesa nu mai e decât un om care iubeşte.

MESA Numai un om şi care a fost prins…

YSE

Numai un om şi care este al meu.

Întregul acestui om care, sub mâna pe care o ţin pe umărul tău cum ai ţine-o pe o vită doborâtă cu o lovitură de măciucă în moalele capului.

Dar eu, eu sunt oare un om?

(*Râde zgomotos.*)

MESA Păstrează-ţi cumpătul!

YSE Răspunde! Eu sunt un om?

MESA Eşti o femeie.

YSE

Totuşi, am braţe şi picioare ca oricare om şi pot să-ţi răspund când îmi vorbeşti. Dar e mult mai bine mai frumos şi mai plăcut aşa.

Aş vrea să-mi spui drept: e adevărat că n-ai cunoscut încă nicio femeie?

MESA Dacă ţii neapărat s-o ştii: e adevărat!

YSE Adevărat, Mesa?

MESA

Adevărat.

YSE

Mă bucur.

Mă bucur să fiu totul.

Pentru tine şi, la rândul meu, să am totul de la tine.

Dar arată-mi ochii tăi: v

Au culoarea alor mei şi, măcar o clipă, nu le ţine privirea îndreptată în altă parte.

Gând mă uit în ei sunt cuprinsă de stmjenire şi de dorinţă.

Şi tu, priveşte-mă şi tu, uite-mă.

Şi cercetează bine cu privirea fiecare amănunt aşa cum cercetezi un porţelan pe care l-ai cumpărat

Şi pe care-l roteşti la soare cu tot smalţul lui şi cu ciublitura pe care o încerci cu unghia şi cu semnătura fabricantului.

MESA

Eşti strălucitoare şi plină de splendoare, frumoasă ca tânărul Apolo!

Eşti dreaptă ca o coloană şi luminoasă ca răsăritul soarelui.

De unde ai smuls, dacă nu din însăşi fuioarele soarelui, cu o rotire a gâtului, fâlfâirea asta galbenă

A părului, care pare tors din însăşi substanţa unui talant de aur?

Eşti proaspătă ca un trandafir strălucind de rouă, eşti ca arborele Cassie şi ca o mireasmă şi eşti ca un fazan şi ca aurora şi ca marea verde din zori, asemenea unui uriaş salcâm plin de flori şi eşti şi ca un păun în grădinile roiului T

YSE

Se cuvine să fiu frumoasă Pentru darul pe care ţi-l aduc.

MESA Un lucru într-adevăr fără de preţ.

YSE

Un lucru stânjenitor, Mesa, un obiect prea mare şi prea greu, care cere mult loc şi pe care nu prea ai unde să-l pui.

Un om înţelept nu l-ar primi niciodată în casa lui.

MESA Eu nu sunt un om înţelept.

YSE

Eşti însăşi iubirea, Mesa, şi eu n-aş spune că este un lucru bun, de folos casnic şi este de plâns cel ce nu ştie să se folosească de el.

Cu toată cumpătarea, chibzuit, pentru plăcerea şi binele gospodăriei lui, aşa cum foloseşti focul bine făcut.

Care fierbe ciorba şi topeşte aurul sub arcul de flacără al topitorului.

Îţi dai bine seama de ceea ce faci, Mesa?

MESA

Îmi dau bine seama doar că tu eşti Yse. YSE

De-o parte Yse şi, de cealaltă, Totul afară de faptul că eu nu mă aflu în acea parte.

MESA Te aleg pe tine, Yse.

YSE

Alegere pe care o simt ca o lovitură de cuţit în pântec! Mână a iubirii! Strămutare a inimii!

Inefabilă nedreptate! Vino, iubitul meu, şi îndes-tulează-te cu

mine, culege-mă ca pe o rodie! Totul, totul de-o parte şi, de cealaltă, eu.

Să fie adevărat, Mesa, că numai eu singură mai exist acum, că de la lumea întreagă ţi-ai întors faţa? La ce ar putea oare folosi iubirea noastră acelei lumi?

Şi că, la fel şi în acelaşi timp, ţi-ai întors faţa şi de la trecut şi de la viitor

Şi că nu se mai află pe lume nici familie, nici copii, nici soţ, nici prieteni.

Şi că nefiind în stare să înţeleagă şi voind mereu să facă apel la raţiune.

Întreg universul din jurul nostru a fost golit de noi?

MESA Nu mai există altă raţiune pe lume decât tu însăţi.

YSE

Eu înţeleg, iubitul meu.

Şi sunt înţeleasă şi sunt însăşi raţiunea braţelor tale şi sunt Yse, sufletul tău.

Şi ce mai înseamnă, pentru noi, toţi ceilalţi? Iar tu eşti unul singur şi eu sunt una singură.

Şi aud în măruntaiele mele glasul tău, ca un strigăt ce nu poate fi îndurat.

Şi la auzul lui, mă ridic spre tine cu strădanie, ca ceva peste măsură de mare, de greoi, ca ceva orb şi plin de dorinţă şi de tăcere.

Dar ce vrem noi nu este deloc să creăm, ci să nimicim, o, da!

Ca să nu mai fie nimic altceva decât tu şi eu şi în tine decât eu şi în mine decât stăpânirea ta şi duioşia şi putinţa de a mă distruge, pentru a nu mai fi stingherită

Cumplit de înşelătoare astă carne şi dinţii ăştia cruzi care mi se înfig în inimă 1

Nu, nu, deloc cruzi!

Ah! nu fericirea ţi-aduc, Mesa, ci moartea ta şi, odată cu ea, şi moartea mea!

Dar ce-mi pasă mie dacă am să te fac să mori!

Şi nu numai pe tine ci şi pe mine şi totul! Atâta rău şi pulberea să se aleagă, numai să pot, datorită acestui preţ care suntem noi, tu şi cu mine, dăruiţi, azvârliţi, smulşi, sfâşiaţi şi mistuiţi.

Da, să pot eu simţi o clipă care să însemne, mai mult decât o veşnicie, sufletul tău cuprinzând

Şi luând în stăpânire

Pe al meu, aşa cum varul, arzând şi sfârâiind, cuprinde şi înghite nisipul.

Yse!

MESA

YSE

Sunt în faţa ta, Mesa. De ce mă chemi?

MESA

Nu mai fi o străină pentru mine.

Citesc, în sfârşit, în ochii tăi, şi mă umple de groază, marea chemare plină de spaimă!

În spatele ochilor tăi care mă privesc, văd văpaia înaltă şi neagră a sufletului care arde din toate părţile, ca o cetate pe cale de a fi mistuită:

O simţi bine, acum, în pieptul tău, moartea adusă de iubire şi flăcările înălţate de o inimă care se aprinde ca un rug?

Iată, în braţele mele, sufletul de alt sex şi eu sunt masculul tău.

Şi te simt pătimaş sub mine care mă lepăd de credinţa mea iar în mine cunosc adânca tulburare

A creării întocmai cum va fi cunoscut-o însuşi Pământul

În clipa în care, cu spume la gură, îşi înălţa tăria stâncoasă şi când, cu o opintire înfricoşătoare.

Făcea să-i ţâşnească substanţa şi unduirea munţilor ca un aluat!

Şi iată că o despărţire se săvârşeşte în mine şi tu eşti

Yse şi în chip monstruos mă întorc

Spre tine şi tu eşti, Yse, eşti tu.).

, 489

Şi de tot ce nu eşti tu mă lepăd şi tu mă iubeşti şi sunt cel mai puternic.

YSE

Sunt tristă, Mesa. Sunt tristă, sunt plină.

Plină de iubire. Sunt tristă, sunt fericită!

Ah, sunt cu totul biruită dar tu să nu-ţi închipui că am să te las să pleci, că am să-ţi dau drumul din mâinile astea frumoase.

Dar, la urma urmei, a trecut vremea constrângerilor, o, atât de femeie mă simt în braţele tale

Şi îmi e ruşine şi sunt fericită.

Când privesc chipul tău, pe al meu

Simt când o şfichiuire de ruşinare şi de flacără.

Când un şuvoi tumultuos de munte care mă ia şi mă duce cu el şi un val de dispreţ pentru tot restul şi o bucurie sălbatica

Fiindcă te am şi fiindcă eşti al meu şi intru nimic nu mi-e ruşine că te am.

MESA Yse, nu mai există nimeni pe lume…

YSE

Nimeni, în afară de tine şi de mine! Priveşte la locul acesta amar

Nu te întrista…

MESA

YSE

Priveşte grădina asta blestemată!

MESA Nu te întrista, femeie a mea!

YSE

Sunt oare femeia ta şi nu femeia altuia?

Nu-mi face o vină din această sfântă taină celebrată între noi.

Nu, această celebrare nu este o căsătorie

Care uneşte ceva cu altceva, ci o ruptură şi un jurământ de moarte şi lepădarea mea de tot restul, pentru tine.

Fecioara

Iat-o intrând la mirele ei urmată de un car tras de patru cai, încărcat cu rufărie şi cu lucruri pentru casă care să ajungă toată viaţa.

Dar nici ceea ce-ţi aduc eu nu-i lipsit de preţ: numele şi cinstea mea

Şi numele şi bucuria omului cu care m-am măritat

Jurându-i credinţă.

Şi aduc şi pe bieţii mei copii. Iar tu

Aduci şi tu lucruri atât de mari încât nici nu se pot numi.

Eu sunt femeia oprită. Uite-te bine la mine, Mesa; eu sunt femeia oprită, aşa cum un anumit fruct este oprit.

MESA

Ştiu.

YSE

Sunt oare din pricina asta mai puţin frumoasă şi mai puţin atrăgătoare?

MESA

Nu eşti mai puţin.

Jură!

YSE

Şi voi jura şi eu că eşti al meu, că nu te voi lăsa să pleci de lângă mine şi că, la rândul meu, sunt a ţa, în faţă tuturor şi nu voi înceta să te iubesc chiar de-ar fi să mă ştiu osândită iadului şi chiar de-ar fi să mi se ceară, în pragul morţii.

Să mă lepăd de dragostea ta.

MESA Nu rosti asemenea vorbe cumplite!

YSE

Mai iată şi altele la fel de cumplite!

Trebuie ca omul acela căruia i se spune soţul meu şi pe care-l urăsc

Să nu mai rămână aici şi să-l trimiţi undeva departe.

Puţin îmi pasă dacă ar trebui să moară, ar fi chiar un noroc pentru noi doi.

MESA Dar aşa ceva nu ar fi bine!

YSE

Bine? Dar există altceva bine sau rău afară de ceea ce ne împiedică sau ne îngăduie să ne iubim?

MESA

Cred că şi el Doreşte să se ducă în ţinutul de care i-am vorbit.

YSE O să-ţi ceară acum să rămână aici.

Dar nu trebuie să-i îngădui şi va fi nevoit să facă ce vrei tu.

Să-l trimiţi cât mai departe, să nu-l mai văd.

Şi să şi moară dacă vrea. Atât mai bine dacă o să moară. Nu-l mai cunosc pe acel om. Iată-l că vine…

DE CIZ

Bună ziua.

(*Cei doi bărbaţi îşi dau mâna*.)

YSE

Mesa, bărbatul meu a avut prin apropiere treburi

Care nu te privesc.

Ciz, ia seama la domnul Comisar al Vămilor, care n-are încredere în tine; te-a luat la ochi şi lui nu-i poţi spune gogoşi.

Pe mine mă plictiseşte; dacă tot ai venit, rămâi tu-cu el; eu vă las.

Mă duc să caut pe *gras cloth-ul* meu, acela alb şi albastru, nu ţii minte, Mesa, adresa pecaremi-ai dat-o, a grăsunului aceluia din Canton.

Ah-Fat – Doamne sfinte ce zăpăcită sunt! – am vrut să spun Ah-Tung…

Ciz.

Cu bine, Ciz.

DE CIZ Cu bine.

(*Vrea să-i dea mina dar ea îi întinde obrazul să i-l sărute*.)

YSE Cu bine, Mesa.

(*îi dă mina*.)

Trebuie să vii să mă vezi când bărbatul meu va fi plecat. Voi fi văduvă…

(*Yse iese*.)

L

MESA Cum merg treburile, Ciz?

DE CIZ

Domol. Ciudată ţară. Aici toate lucrurile se petrec altfel decât ţi-ai închipui.

MESA E adevărat că-l cunoşti pe Ah-Fat?

DE CIZ Nu-l cunosc deloc.

MESA

Cu atât mai bine pentru dumneata. Nu ai nimic de câştigat cu chinezii. Ai să-ţi dai seama. Mi s-a spus că e vorba să pleci. Unde?

DE CIZ

Poate chiar mâine… Nu ştiu nici eu bine. Mă duc la Manilla.

MESA Am să te petrec până la vapor.

DE CIZ

Nici gând. Te rog! Plecarea e în zori. MESA

Şi te-ai mai gândit la ceea ce ţi-am spus zilele trecute?

DE CIZ M-am mai gândit.

MESA Şi ce ai hotărât? Fiindcă va trebui să ştiu şi eu.

DE CIZ

Ei bine, fie! Nevastă-mea ţine neapărat: n-o pot lăsa singură.

Bineînţeles, nu e ceva prea strălucit, dar e cinstit: cred

că am să primesc propunerea pe care mi-ai făcut-o atât de îndatoritor: postul acela…

Sigur? Sigur.

MESA

DE CIZ

MESA

Am să dau atunci dispoziţii în acest sens. Cred că ai ales calea cea bună.

DE CIZ

Nădăjduiesc. Acum, ca să fiu sincer, nu aşa ceva visam eu…

MESA

Ştiu. Eşti un poet, un om plin de imaginaţie. Dar eşti împovărat cu o familie. Trebuie deci să alegi ceva pozitiv, sigur.

DE CIZ

Toată ziua aud spunându-mi-se asta. MESA

Voi fi silit acum să caut pe altcineva care să-mi croiască drumul meu de fier. Pentru aşa ceva trebuie un om cu curaj. Asta se cere; destoinicie, spirit de iniţiativă…

Cineva în genul lui Amalric. Mai ştii ceva despre el?

DE CIZ Cred că s-a înfundat în plantaţia lui.

MESA Ăsta om!

DE CIZ

Un flecar bădăran.

MESA

Ei, da, dumneata ai fi avut alte calităţi. Eşti suplu şi plin de îndemânare. Ai fi făcut treabă bună cu indigenii. De aceea mă şi gândisem la dumneata.

DE CIZ Şi ce fel de post îmi propui] a Vămi?

MESA

A!

Acolo nu mai e vorba să conduci oameni, să realizezi o lucrare.

Trebuie doar să fii punctual.

Măcar dacă ar fi vorba

De a proceda personal la controale.

Folosind sondele lungi sau propria-forţă a muşchilor, izbind cu toată puterea cu ciocanul

Ca să faci să sară o scândură a unei lăzi sau să iei cu o pipetă o mostră pentru analiză.

Astatot ar fi ceva. E totuşi o îndeletnicire de cunoscător de oameni: care pe care!

Dar funcţionarul înşurubat la o masă, îşi exercită jalnic misiunea de reprezentant al fiscului.

Din păcate pentru dumneata nu mai e vorba de ce-ţi place sau de ce nu-ţi place Ci de câştigat pâinea dumitale şi a familiei.

DE CIZ

Eu nu pot fi o maşină. Dacă misiunea cealaltă mi-ar izbuti,

situaţia mea ar fi asigurată.

MESA Acum nu trebuie să te mai gândeşti la aşa ceva.

DE CIZ Mai lasă-mă să mă gândesc…

MESA

Nu, Ciz, crede-mă.

Ţinutul este primejdios; piraţii, viaţa aspră, grea, malaria…

Eu personal n-aş şovăi să mă duc. Dar eu nu sunt căsătorit, n-am familie.

Doamna de Ciz

M-a rugat să nu te las să pleci. E drept că n-ar trebui să stai acolo decât un an sau doi.

DE CIZ

Nevastă-mea nu are niciun drept să se amestece şi eu ştiu singur ce am de făcut. Mesa, sunt omul dumitale: am să plec.

MESA Mai dă-ţi un răgaz de gândire…

DE CIZ

Nu am la ce să mă mai gândesc. Nu-mi schimb prea uşor părerea.

497

MESA

Prin urinare, dumneata singur vei fi voit să alegi această soluţie. Să ştii însă că pleci împotriva părerii şi sfatului meu.

DE CIZ

Bineînţeles, Mesa. Îţi pot da chiar o adeverinţă în scris.

MESA: –:

Bine. Fie cum ţi-e voia.

DE CIZ… Ah, Mesa, ce bun prieten îmi eşti!

MESA Un prieten sincer…

DE CIZ Un bun şi sincer prieten…). – … *m*

MESA Nu o să mai găseşti un altul la fel…).

(*Ies amândoi*.)

ACTUL III

Undeva într-un port din nordul Chinei, în timpul unei răscoale1.

Casă construită în vechiul stil „colonial" din vremea „Principilor-negustori"; o încăpere mare la primul etaj, înconjurată toată de verande largi. Afară, uriaşi baniani, de crengile cărora atârnă smocuri mari de rădăcini, ca nişte lungi plete negre.

Urme ale unui asediu, abia respins: saci cu nisip, ferestre

astupate cu saltele. Totuşi, ca şi cum nu ar mai merita osteneala să te aperi, mai multe uşi mari cu arcade au fost destupate. Pe una din ele, se văd, într-o parte, cele două braţe ale unui fluviu înţesat de vase de tot felul şi, dincolo de port, înconjurat de zidurile cu creneluri, un imens oraş chinezesc cu porţi caracteristice şi pagode. De cealaltă parte, spre apus, o întinsă orezărie şi nişte munţi frumoşi, albaştri. Din când în când, se aud bătăi de gong şi detunături de bombe şi de arma d3 foc şi, în răbufniri, muzica unui teatru mai îndspărtat şi strigătele sălbatice ale actorilor.

Apune soarele. Furişându-se prin zidul de frunzişuri, lungi raze roşii străbat încăperea pustie.

1 E vorba de răscoala zisă a Boxerilor, mare răscoală an-tiimparialistă, din anii 1893 – 1901 condusă de societatea secretă I-he-tuan (n.tr.).

În mijloc, un pat mare de alamă cu perdele apărătoare de (înţari. Între două ferestre, o toaletă cu o oglindă mare, ovală, mobilă. De cealaltă parte, un dulap cu oglindă. Obiecte femeieşti. O lampă cu spirt. Rochii atârnate. Ici şi colo, obiecte bărbăteşti, nişte bocanci, o lulea şi, pe o masă, o puşcă de război printre dulii de cartuşe trase.

(O clipă se aud în camera vecină scâncetele slabe ale unui copil, apoi se potolesc. Intră Yse îmbrăcată într-un capot larg de lână albă, cu părul prins la spate într-o revărsare lungă şi bogată. Se opreşte în faţa toaletei, se cercetează în oglindă din faţă şi din profil, îşi examinează şi dinţii, ridicându-şi buzele cu degetele. Apoi se aşază şi-şi lustruieşte, pe gânduri, unghiile.

Zgomot de paşi. Intră Amalric. Yse se întoarce pe jumătate spre el, fără să-l privească, şi-i întinde braţele.

Să sărută lung. Când el vrea să se ridice, ea îl reţine violent. Amalric scoate un uşor strigăt.)

AMALRIC Ah!

…YSfi

Te-am lovit, iubitul meu?

AMALRIC

Nu. Puşcoacele astea antice Au o afurisită de zvâcnire. Mi-au scos umărul. Şi uite în ce hal de murdar sunt: ca un porc. Aş vrea să mai apuc să fac o baie.

YSfi

Te iubesc…

AMALRIC –

Şi uite, Yse, soarele e gata să apună.

Totuna mi-e.

YSfi

AMALRIC

Se duce. Şi odată cu el, totul s-a isprăvit. N-o să-l mai vedem niciodată.

YSfi

Era un soare tare cumsecade.

Nimic de zis Ne-a fost foarte de folos.

De altfel, nici nu e un altul. E trist

Să ne despărţim astfel. Cât despre el, iată-l ca un animal mare şi galben

Care întinde gâtul şi-ţi pune capul pe umăr ca să-l mângâi uşor cu obrazul. Adio, frumosul meu soare!

Să fie oare adevărat că o să murim, Amalric?

AMALRIC Sunt silit să spun că da.

YSfi Nici cea mai mică putinţă de scăpare?

AMALRIC

Nici. Suntem prinşi ca într-o capcană. Pe noi, ne-au cam cruţat până acum. Adevărul e că pe mine mă iubesc. Şi nu sunt oameni răi.

Dar acum, că au isprăvit cu colegii noştri, Ne-a venit şi nouă rândul şi n-au nici ei cum să facă altfel.

YSfi Măcar să nu pună mâna pe noi vii…

AMALRIC

(*clipind dintr-un ochi*) Nicio teamă 1

YSfi

Ah!

Mai am încă în urechi sfâşietoarele ţipete Gând au pătruns ieri în club. Ce repede s-a întins focul, aşa dintr-odată şi femeia aceea care a sărit de pe acoperiş 1

Şi ce cumplit spectacol, să vezi toate trupurile acelea…

S-ar zice că nu au sânge adevărat în vine, Ei… Cum îi spui tu? Laţex, nu? Laptele plantelor acelora care produc cauciuc…

AMALRIC

Oh, albă a albelor 1 Curios: mie îmi plac oamenii ăştia.

Umpli cu ei un vapor, claie peste grămadă. Adică îi laşi să curgă de-a dreptul în cală. Atât de mulţi sunt, încă nu mai rămâne niciun loc

liber. Nicio grijă cu ei…

Recrutarea ne merge strună. Dar acum… *adiost* S-a terminat cu coprahul, cu cauciucul…

Straşnică idee am mai avut şi eu să mă vâr tocmai aici!

(*Suspină*.)

YSfi

N-o să mă laşi să le cad vie în mâini? Ascultă!

(*îl apucă de încheietura pumnului*. *Rumoare afară*, *care se potoleşte treptat*; *se aude din nou muzica teatrului chinez*.)

Ascultă, parcă strigă: Ta! ta! Nu? Da, asta strigă: Ta! ta! auzi?

AMALRIC

Nu face nimic. Pentru asta nu trebuie să-mi înfigi unghiile în carne. Se vede că spintecă în două vreun misionar Sau vreo demnă doamnă protestantă din care sunt pe cale să ia un mizilic.

YSfi

Sper că n-o să vină şi aici? AMALRIC

Nicio teamă. Au fost prea bine primiţi acum câteva zile.

Şi apoi trebuie să fie o drăcovenie la mijloc. Fostul meu boy s-a furişat aici într-una din seri.

Nu mai ţin minte ce zi era, a vulpii sau a porcului.

Când vor veni mâine, va fi prea târziu: nu vor mai găsi pe nimeni.

Pşt! Plecaţi preacinstiţii Yang Koni Tze! Şi-au luat zborul…

YSfi

Ai luat cum trebuie toate măsurile? AMALRIC

Straşnică invenţie gelatina asta! Ai văzut singură, mai deunăzi, cum a explodat mina pusă de mine? îndrăznesc să spun că a fost o ispravă bună.

O să ne smulgă din rădăcini cocioaba asta, ca un vulcan.

O să fie frumos, nu? Oricum, mai bine decât să crăpi pe o lopată de porţelan.

503

Nu vom muri. Vom dispare într-o bubuitură de trăsnet!

Talmeş-balmeş, trupul şi sufletul.

Firma, banii, mobila şi tot dichisul vor ţâşni, pocnind, prin acoperiş.

Găinile, pisicile, tu, eu şi bastardul odată cu noi…

(*Yse îi aruncă o privire cumplită*.)

Dumnezeule! Ce privire! îmi place să-ţi trântesc din când în când câte o gingăşie de asta!

Ceva îţi trece atunci pe faţă.

Ceva semănând cu flacăra unui tun care nu se aude

Fiindcă-i prea departe. Nu te supăra.

YSf ştiu că mă iubeşti.

AMALRIC Şi că-l iubesc, totuşi, şi pe copil?

YSfi şi pe el.

AMALRIC

Ca şi cum eu l-aş fi făcut. Nu mai are alt tată în afară de mine.

Când te-am luat, cu el te-am luat; acum eşti a mea şi el e al meu şi asta-i povestea.

Când te-am întâlnit din nou, tot pe un vapor, mi-am spus: „A, nu!

Acum nu mai încape glumă! N-o mai las să-mi scape pe sub nas. Trebuie să ne hotărâm!”

Niciodată nu te văzusem atât de frumoasă.

Cu atât mai rău! N-aveai decât să nu fii cea mai slabă dintre noi doi.

Da, da, în ciuda privirilor tale de tigroaică, ştii bine că tot eu sunt cel mai tare, aşa precum stă scris.

Nici măcar nu ţi-am mai cerut părerea.

Mândra Yse!

Cu toate strălucirile ei, cu tot şezlongul, cu toate râsetele şi aerele ei de regină

A fost luată pe sus şi iat-o acum venind, foarte supusă şi foarte credincioasă.

După un afurisit de găligan care merge înainte.

Şi bărbatul nu mai există, şi copiii parcă ar fi nişte pisoi morţi şi ultimul amant

E ca un fruct pe care ai isprăvit să-l mai mănânci şi după care te ştergi la gură – ţi-a mai rămas parcă un uşor iz – Şi-ţi bălăceşti degetele într-un *finger-bowl1* în care pluteşte o feliuţă de lămâie.

YSfi

Ştii bine că nu e adevărat. După cum ştii că nu sunt o femeie rea. Îmi iubesc copiii.

Şi ştii de asemenea că eram sigură că o să-i am cu mine. Chiar tu îmi spuneai c-o să-i pot lua.

AMALRIC

Doamne! câte lucruri n-am spus eu în viaţa mea fără să am habar dacă sunt sau nu cu putinţă…

YSfi şi iată-mă cu tine…

AMALRIC

Biată Yse! E rău totuşi să fii o biată femeie. (*Se ridică şi o sărută pe tâmplă*.)

Vas pentru spălat mâinile (engl.).

Fă-mi un pic de ceai.

(*Se apropie de fereastră şi, în timp ce Yse pune ceainicul pe lampa de spirt, el priceşte afară cu mina streaşină la ochi*.)

AMALRIC

Nu se vede nimic altceva decât orezăriile întinzându-se, verzi, până în zare şi fluviul parcă în flăcări.

Şi iată că a pornit să se reverse şi să crească refluxul nopţii.

(*Se întoarce şi o vede pe Yse plângând* lângă *ceainic, cu capul sprijinit de braţe*.)

Ce are porumbiţa mea?

YSfi

O, Amalric, ce aspru eşti! Tare ca o piatră. Şi, Doamne, Doamne, Doamne, ce fără îndurare e totul 1

AMALRIC Nuplânge, copilă!

(*Yse îi ia mina şi i-o duce la frunte. Puţin cele puţin se potoleşte. O tăcere*.)

O să dea apa în foc!

(*Yse se ridică, pune ceai în ceainic şi toarnă*.)

AMALRIC

(*s-a aşezat şi o priceşte*) Ce straşnică gospodină ai fi fost!

YSfi

Nu-i aşa, dragul meu? Eram făcută ca să trăiesc liniştită şi bine apărată.

Ca toate femeile. Vezi că sunt o bună soţie pentru tine.

AMALRIC

E adevărat, Yse.

YSE

Ah, e totuşi bine să ştiu că o să murim, că nimeni nu mai poate veni peste noi şi că totul s-a închis în jurul nostru.

Nu mai e nimeni care să mă ocărască şi să mă facă să-mi fie ruşine.

Doamne, cum am putut face tot ce-am făcut! Eu m-am purtat astfel sau o alta?

Bărbatul mi l-am înşelat, l-am părăsit; copiii, bieţii mei copii

I-am lăsat, nici nu ştiu măcar unde or mai fi acum, şi nenorocitul acela pe care îi iubeam şi care mă iubea şi mă preţuia mai mult decât propria lui viaţă, l-am părăsit, l-am înşelat şi pe el, dăruindu-mă ţie.

Cu copilul lui pe care-l purtam în pântec…

AMALRIC

Drept e să recunoaştem că Mesa a avut de ce să se mire.

YSE

Acum ştie tot. Ce ruşine! Ce scrisori mi-a scris în ultima vreme, înainte de-a fi încercuiţi aici.

Nu sunt decât o biată femeie. Ce ştiu eu?

Ce pot face eu?

Ah, ar fi mai bine ca o femeie ca mine să piară ca să nu mai poată face niciun rău nimănui.

AMALRIC

(*aproape în şoaptă*) Ai pus numai pentru o ceaşcă?

YSE

N-a mai rămas decât un strop de ceai cât poţi prinde între degete. Nu cred să aibă un gust prea bun dragul meu. Bea-o totuşi toată.

Şi laptele poţi să-l bei. Tot ce-a mai rămas în cutie. Copilul nu mai are nevoie.

Mie nu mi-e foame şi sete decât să mor.

Ca să nu mai exist şi nimeni să nu mă mai dispreţuiască.

AMALRIG

De ce să te dispreţuiască? YSfi

Tu eşti bun, Amalric.

Eu ştiu că n-am făcut niciun rău. Când mă gândesc mai bine şi când îmi explici şi tu

Văd că nu am făcut decât ceea ce trebuia să fac şi că lucrurile nu puteau fi altfel.

Cât despre Mesa, i-am făcut un bine părăsindu-l. Cum de a aflat unde m-am dus?

Ce vrei, Amalric, oricâte argumente mi-aş da, s-au adunat totuşi prea multe grozăvii.

Sunt momente în care simt că e prea mult, prea mult, mult prea

mult, că ajunge, şi nu mai pot, şi sunt prea singură, smulsă din matcă, de lângă tot ce iubesc.

Şi sunt prea nefericită şi prea pedepsită şi mă rog să mor şi sunt fericită să mor!

AMALRIC E atât de greu, Yse?

508.

YSE

Nu, nu e prea greu, iubirea mea, nu, nu e prea greu, iubirea mea.

Nu, cu tine nimic nu e prea greu. Nu mă căiesc de nimic, sunt mulţumită.

Totul îmi e totuna şi tot ce-am făcut Aş fi gata s-o fac din nou.

Nu mai am copii, nu mai am prieteni.

Şi tuturor le e groază de mine şi am să mor, dar sunt fericită

Că nimic nu mai există decât tu singur

Şi că eşti în întregime al meu şi eu am rămas singură cu tine.

Iubirea mea! Nu, iubirea mea, nimic nu e prea greu alături de tine.

Şi totuşi, e cumplit să fii moartă!

(*Se tulbură. Amalric li ia mina*)

Spune, Amalric, cu adevărat nu e Dumnezeu? AMALRIC

La ce să fie? Dacă ar exista unul, ţi-aş fi spus-o. YSfi

Deci nu există. Iar eu nu am nimic să-mi reproşez.

Şi ceea ce am făcut, aş face-o iarăşi. Omul acela cu care m-am căsătorit e de vină.

Şi totuşi, ştii, sunt momente în care simţi că parcă cineva te priveşte de undeva, de sus.

Fără să te slăbească din ochi şi că, orice ai face, nu poţi scăpa de privirea lui.

Fie că râdem, fie că mă săruţi, e mereu martor. Şi acum se uită la noi…

Ei, Doamne, spune, aşa ceva e oare demn de tine? Şi de ce e neapărat nevoie ca o femeie să fie solemnă şi serioasă?

Răbdare, răbdare, nu mai e mult şi nu vom mai exista.

Da, Amalric, de îndată ce umbli, pasul răsună.

Aşa cum se întâmplă când umbli noaptea şi nimic nu vezi

Dar auzi că e un zid, undeva, la dreapta…

AMALRIC

Ăsta-i felul de a vorbi al lui Mesa. Visări absurde…

Dacă Dumnezeu al tău ne priveşte, să ştii că nu pentru Mesa o face.

Abia te-am scăpat de el. Tu şi cu mine nu suntem făpturi făcute pentru visuri, ci pentru realitate.

Iată, soarele apune. Un om poate trăi fără soare? Şi el face parte din soare.

(*Tăcere*.) YSfi

Mi-a scris lucruri groaznice. Dar e nedrept cu mine.

Cât despre copilul pe care îl purtam în pântec când am plecat, al meu este şi numai al meu.

Ce legătură are Mesa cu acest copil?

Ştiam însă că eu îi făceam mai mult rău decât bine şi de aceea l-am părăsit. Adevărul este că m-am jertfit pentru el.

Şi pe mine mă purta pe cărări care nu ştiam unde ne-ar putea duce. Eu voiam să trăiesc. Atunci te-am întâlnit pe vapor

Şi m-am cramponat de tine şi credeam că tu eşti însăşi viaţa şi că mă vei salva şi că voi putea trăi cu tine.

Sănătos, cinstit, fără întortochelişi îndoieli, ci cu înţelepciune.

AMALRIC Ei da, şi iată peste ce ai dat!

E bine că a fost să fie astfel. Mă simt iar în ordine Dintr-odată.

Voi pieri cu tine şi odată cu mine toată viaţa pe care ţi-o dăruisem.

Dar el

De ce m-a îndemnat să plec de îndată ce a simţit că eram prinsă? Când ar fi trebuit să nu mă lase singură o clipă?

Ştiu că eram o povară pentru el

Şi că, într-adevăr, trebuia să plec.

L-am întrebat, în clipa plecării, dacă era fericit, şi s-a uitat la mine cu privirea aceea de preot nevrednic.

AMALRIC Te-a iubit oare cu adevărat?

YSfi

Aşa cum tu nu m-ai iubit niciodată. Şi eu l-am iubit.

Cum nu te iubesc pe tine; simţul datoriei mă leagă de tine fiindcă sunt o femeie dreaptă la cuget şi ştiu ceea ce am făcut.

Dar cu el totul era disperare şi dorinţă şi, dintr-odată, un soi de uragan şi un soi de ură şi carnea parcă se trăgea înapoi apoi zvâcnea şi se dezlănţuia din adâncul măruntaielor, parcă din copilul pe care ţi-l smulgi.

Tu m-ai biruit dar nu ştii ce înseamnă o femeie care deloc nu este biruită.

Şi pustiul care-ţi dai seama că eşti, setea şi josniciile patimii şi să simţi că celălalt este încă vir şi clipa în care te priveşti în adâncul ochilor şi

510

tot ce înseamnă ca cineva să-ţi vâre în piept un alt suflet peste al tău!

Un an.

Un an întreg a ţinut chinul ăsta. Simţeam că este prizonierul meu.

Dar totuşi nu-l stăpâneam; ceva în el îmi rămânea străin.

Un ţărm la care nu puteam ajunge.

Ce vină îmi poate aduce când el nu mi s-a dăruit cu totul şi când, înţelegând acest lucru, eu am dat înapoi?

Să trăiesc! Da, vreau şi eu să trăiesc şi să revăd acest soare al pământului şi din nou să trăiesc, iarăşi să trăiesc

O viaţă care să fie viaţa tuturor şi să mă smulg din acea iubire care era moarte.

Şi aşa a fost: şi acum primesc totul.

Te iubesc, Y? e. Da.

AMALRIC

YSE

(*îi sărută capul plecat.*) AMALRIC

Şi acum mă duc să fac o inspecţie în jurul grădinii şi să iau ultimele măsuri.

Cred că noaptea asta care, iată, vine, o să mai fie întreagă a noastră.

(*Amalric iese. Rămasă singură, Yse se pregăteşte pentru noapte. Se aşază în faţa toaletei şi-şi scoate încet acele de argint şi pieplănaşele de os; părul ei bogat se desface şi se răspândeşte pe umeri şi pe spătarul scaunului.*

Zgomot afară. Un pas pe scară. Yse aţinteşte urechea şi tresare violent. Pasul se opreşte în dosul uşii. Yse rămâne nemişcată, ţeapănă.

Uşa se deschide. Yse nu întoarce capul. Se iede umbra întunecată a unui bărbat care se reflectă în oglindă prin vălul vaporos care apără de ţânţari. Umbra stă un moment neclintită. Intră Mesa. Face câţiva paşi, apoi se opreşte la oarecare distantă de scaunul pe care Yse

continuă să nu facă nicio mişcare).

MESA

(*aproape în şoaptă*) Eu sunt, Yse. Mesa…

(*Tăcere*) Eu sunt…

(*Tăcere lungă*.)

…*toate scrisorile mele*, *timp de un an*.

N-ai primit timp de un an niciuna din ele?

De ce nu mi-ai răspuns la niciuna?

Nimic! niciun cuvânt, nici un singur rând!

Spune, ce ţi-am făcut oare, iubirea mea? De ce să mă faci să sufăr tot ce-am suferit?

Ce ţi-am făcut eu, draga, draga mea? Dar, la urma urmei, singurul lucru care are importanţă este că eşti aici. Asta îmi e de-ajuns. Eşti tu, iarăşi tu!…

Nu cer nimic, nu te învinuiesc de nimic.

Eşti tu, inima mea! Te văd din nou, eşti tu şi asta îmi este de-ajuns. Te iubesc, Yse!

E drept, am dorit, de dorit, să pleci. Dar nu era adevărat şi tu ai ghicit.

Şi am văzut şi eu că nu puteam fără tine şi tu eşti inima mea, sufletul meu şi slăbiciunea sufletului meu.

Şi carne din carnea mea şi nu pot fără Yse.

Şi nu cred nimic din tot ce mi s-a spus. Ah, ce lucruri cumplite mi s-au spus şi cât am suferit, Yse. Niciun cuvânt, niciun cuvânt de la tine!… Cum a fost cu putinţă atâta cruzime?

35»

Nu, nu cred nimic din tot ce mi s-a spus. Te-am regăsit în casa asta. Şi ştiu că ai să-mi explici acum totul.

Iartă-mi ultimele scrisori. Mi se rătăcisemintea.

Nu, nu cred că s-ar putea să nu mă mai iubeşti.

Nu, Yse, nu cred. Nu, inima mea, nu, inima mea, nu, inima mea!

Dar vorbeşte odată, iubirea mea, întoarce-te spre mine şi spune-mi măcar o vorbă, ca s-o aud şi să mor de fericire.

Fiindcă te pierdusem şi iată, te-am regăsit…

(*Tăcere*.)

Ce ţi-am făcut eu? De ce te porţi aşa cu mine?

Şi stai fără să-mi răspunzi, ca şi cum n-aş exista?

Ah, eu şi în lăcaşul morţilor te-aş recunoaşte, tu, cea fără

seamăn pentru mine! Yse, Yse!

N-auzi sunetul glasului meu? Ce ţi-am făcut, Yse?

Ce-ai făcut şi ce-am făcut, inimă de fier?

Vorbeşte, ce vină poţi să-mi aduci? Am putut eu oare merita

Aşa ceva? E oare ceva ce nu ţi-am dat?

Spune ce anume aş fi păstrat pentru mine?

Ţi-am dat şi trupul şi sufletul.

Sufletul meu ca să faci ce vrei cu el, sufletul meu, ca şi cum mie mi-ar fi aparţinut, şi tu l-ai luat.

Ca şi cum ai fi ştiut tot ce înseamnă el.

Şi dacă te-am trimis de lângă mine, ştii bine că trebuia neapărat s-o fac

Şi tu însăţi ai fost de aceeaşi părere, fiindcă Ciz era departe şi am fi pus totul la cale ca să ajungem la ceea ce se cuvenea.

Era vorba doar de-o aşteptare de câteva luni, după care aş fi venit şi eu după tine.

O, lunile astea în care n-am mai ştiut nimic despre tine, nici măcar unde te afli!"

Niciun cuvânt! Câtă cruzime!

Dar acum am venit să-ţi spun că Ciz a murit şi că te pot lua de soţie

Şi ne vom putea iubi făţiş şi fără mustrare de cuget.

Yse, tu nu mă mai auzi? Să fie oare adevărat?

Nu mă mai iubeşti, Yse? Am primit o scrisoare înjositoare.

Nu, Yse, nu pot crede. Nu, nu, inima mea, nu izbutesc să cred. Nu, nu şi nu! Nu-i aşa?

Ah, şi la urma urmei, chiar de-ar fi aşa… am uitat totul şi nu vreau să mai ştiu nimic.

Iată-te în faţa mea şi tu eşti iubirea mea. Urmează-mă şi voi şti să te redobândesc; cine ar putea să mi te smulgă din inimă?

Ridică-te şi te voi scăpa, te voi scăpa, Yse, de la moarte, fiindcă, vezi, am putut pătrunde până la tine.

(*Tăcere*.)

Nu mă crezi? Uiţi că eu sunt de mult în China, sunt aproape un chinez, cunosc lucrurile ascunse şi am la mine un semn pe care toţi îl respectă. Vino şi ia-ţi şi copilul. Mă auzi? Puţin lucru este viaţa? Vino Fiindcă eu îţi aduc viaţa.

(*Tăcere*.)

Vino, te voi scăpa. Şi dacă nimic nu mai vrei să ştii de mine, Lasă-mă cel puţin să te redau copiilor tăi…

(*Tăcere*)

Aşadar, e adevărat! aşadar, e adevărat! Aşadar, aşadar, pe omul acesta îl iubeşti şi pe mine nu mă mai iubeşti ci, dimpotrivă, mă urăşti!

Îl iubeşti şi te-ai dăruit lui.

Şi moartea, moartea cu el

Ţi se pare mai bună decât viaţa cu mine!

Totuşi, mă iubeai! Şi cincisprezece zile înainte de a fi plecat, de a te fi îmbarcat pe acel vapor.

Gând eu veneam să te sărut pe obraz, tu singură, scăldată în lacrimi, cu forţa îmi luai buzele cu buzele tale. Cincisprezece zile, numai cincisprezece zile înainte…

(*Tăcere*.)

Căţea, răspunde-mi, la ce te-ai gândit prima oară

Când te-ai dat, când ai hotărât să te dai acestui dulău rătăcitor

Cu rodul altuia în pântecul tău şi când prima trezire la viaţă a copilului meu

Se împreună cu tresăltările mamei lui, aţâţată de desfătările unui îndoit adulter?

Sufletul meu pe care ţi l-am jertfit, viaţa mea pe care ţi-am trecut-o ţie.

Tu le-ai prostituat în braţele altuia…

Şi ce gânduri se îmbulzeau în mintea ta în zilele apăsătoare în care copilul se pârguia în tine

Şi tu îl făgăduiai omului acestuia în braţele căruia dormeai cu pântecul mereu crescând, plin de picioarele şi braţele fiului meu?

Te implor. Simt o fibră adâncă începând să tremure…

Nu mă împinge să săvârşesc o crimă. Nici nu bănuieşti în ce măsură şi tu şi eu

Suntem în acest moment pe pragul damnării. Doar o mică mişcare de făcut.

(*Tăcere lungă*. *Apropie de ea lampa şi o cercetează cu privirea*.) Aceeaşi!

Numai că nu mai suntem sub soarele acela dogoritor al amiezii.

Îţi mai aminteşti de oceanul nostru?

Dar lampa asta sepulcrală îţi colorează totuşi obrazul şi urechea şi un colţ al tâmplei.

Şi ţi se reflectă în ochi şi ochii în oglindă.

(*îi ia părul în mâini*.)

Şi părul tău e acelaşi, oh, îi recunosc mireasma! Acelaşi, dar vine groase de argint curg acum prin aur.

(*Suflă în lampă*.)

Lampa s-a stins. Şi iată, s-a stins şi ultimul soare al iubirii noastre, gloriosul soare al amiezii şi al verii de august Sub văpaia căruia ne-am luat rămas bun, în lumina mistuitoare, când ne-am despărţit, făcându-ne cu disperare unul altuia Semne prin depărtarea care mereu creştea. Adio, Yse. Deloc nu m-ai cunoscut. Fabuloasa comoară pe care o port în mine N-ai putut s-o dezrădăcinezi din mine şi s-o iei, şi nici eu n-am ştiut să ţi-o dau. Nu este însă vina mea… Ba da, este! E vina şi pedeapsa noastră. Totul trebuie dăruit

Şi lucrul acesta tu nu mi l-ai iertat. (*Tăcere*.)

Totuşi, nu te-am iubit numai aşa… într-o doarăl O, Yse, dac-ai şti cu cât temei te purtam în inimă.

O, iubita mea şi ce bine îţi făcea să te afli în inima mea!

Ah, dacă aş fi fost lângă tine, te-aş fi apărat şi nimeni nu te-ar fi smuls de acolo de unde te aflai, viaţa mea!

Şi trebuie să îndur smulgerea asta! Şi nu răspunde!

E aici, o, ceruri, e aici în faţa mea.

E aici şi, totuşi, nu este. Aceeaşi, nu mai e deloc aceeaşi!

Ca o noapte te-am văzut înaintând spre mine cu pasul tău mândru şi uşor şi spunându-mi, cu un zâmbet plin de mister:

„Mesa, am o mare taină: află că s-a născut copilul nostru!”

Şi eu plângeam şi râdeam şi spuneam în gând: „Tu eşti! De ce nu mi-ai scris, neîndurato?”

Dar tu, ca cineva care ştie despre ce e vorba şi face semn cu buzele: „Taci!”

Nu răspundeai decât cu un zâmbet şi eu te priveam cum zâmbeai.

Şi acum, ce grozăvie!

(*Tăcere*.)

Dar nici nu ai dreptul! Nici măcar nu ai dreptul! Nu eşti singură.

Nu-i adevărat că m-ai uitat! Nu-i adevărat că nu mă mai iubeşti, o, iubita mea, nu-i adevărat că mă urăşti.

Nu e cu putinţă, Yse. Ceea ce ţi-am dat aş mai putea oare lua înapoi? Tu nu mă porţi pe mine în tine pretutindeni unde te afli? Ai tu

dreptul

Să nu mai fi a mea? Mai există ceva în tine pe care

Tu să nu mi-l fi dat şi pe care eu să nu-l fi respirat, băut, mistuit şi care să nu mă hrănească şi acum cu foc, cu lacrimi, cu deznădejde?

Răspunde! Priveşte cum sufăr! întoarce-ţi faţa spre mine, frumuseţea mea, şi spune-mi că nu e adevărat!

(*Tăcere*.) Yse, ce-ai făcut cu copilul nostru?

(*Tăcere*.) A murit?

(*Tăcere*.)

Yse, n-ai să-l laşi să moară! Dă-mi măcar copilul să-l scap de la moarte!

(*Tăcere*.)

Spune, a murit? L-ai ucis chiar tu? (*Tăcere*.)

Dacă-i aici, voi şti să-l găsesc.

(*Face o mişcare spre uşa încăperii alăturate*. *Se aude pe scară pasul lui Amalric*, *care apoi intră*.)

AMALRIC Cine-i aici?

MESA Eu.

(*Amalric înaintează*; *aprinde un chibrit şi cei doi oameni se privesc*, *faţă în faţă*, *în timp ce chibritul arde*. *Întuneric*.)

AMALRIC

Mesa, nu sunt deloc fericit de revederea noastră.

MESA

Am venit să iau înapoi pe femeia asta care-i a mea şi pe copilul meu.

36 – Teatru

AMALRIC N-am să-ţi dau înapoi pe niciunul.

MESA Am să-i iau fără voia dumitale.

AMALRIC (*râs scurt*, *sec*) Şi fără a ei? Ce ai de spus, Yse?

(*Mesa tresare*.)

Ce alegi, spune.

Să pleci cu el şi să trăieşti?

Tu şi copilul tău? Atunci întinde braţul.

(*Tăcere*.) Sau să mori cu mine?

(*Tăcere*. *Yse nu se clinteşte*.)

MESA (*ţipă*) Întreceţi orice măsură!

(*Scoate un pistol din buzunar*. *Amalric se aruncă asupra lui şi-l dezarmează*. *Luptă cumplită în întuneric*. *Mesa cade zdrobit*. *Yse care a*

urmărit totul prin oglindă, nu s-a mişcat.)

YSE

(*glas ciudat*) Ucigaşule!

(*Amalric aprinde lampa şi se apleacă asupra trupului lui Mesa.*)

AMALRIC

Aşa cum îmi închipuiam: i-am scos umărul din încheietură.

Dar şi el, cred că şi-a zdrobit un picior. Ce neîndemânatec!

(*Se ridică. Yse zâmbeşte prin oglindă. Amalric se duce şi o sărută pe tâmplă.*)

YSE

Amalric, e groaznic. Nu-l lăsa aşa, pe jos… (*Amalric ridică trupul şi-l întinde pe canapea.*)

AMALRIC Cum a ajuns aici?

YSE Mi-a spus că avea un semn de liberă trecere.

(*Amalric îi scotoceşte buzunarele şi-i scoate apoi de sub haină o scândurică acoperită cu figuri şi semne ciudate, pe care o arată lui Yse.*)

AMALRIC Suntem salvaţi, Yse!

YSE Salvaţi…

AMALRIC

S-ar zice că nu te bucuri deloc? (*Se uită la ea. Tăcere.*)

YSE

Şi bărbatul meu a murit. Ne vom putea căsători, Amalric.

AMALRIC

Nici nu se putea mai bine. Ce seară neaşteptat de frumoasă!

YSE

(*arată prin oglindă trupul lui Mesa*) Nu-i niciun mijloc să-l luăm cu noi? AMALRIC (*aspru*)

Nici unu]!

YSE

Nu putem să-l lăsăm pradă chinezilor… AMALRIC

Va sări în aer în locul nostru. Am şi instalat ceasornicul cu dinamită. N-avem decât să-l lăsăm să meargă.

(*Tăcere.*)

(*acelaşi glas ciudat*)

Mai caută prin buzunare. N-are niciun rost să lăsăm ceva morţilor.

AMALRIC Yse, e cam dezgustător…

YSE De ce? Hai, fă ce-ţi spun.

(*Amalric îl mai caută prin buzunare şi scoate un plic sigilat cu ceară*.)

AMALRIC (*citeşte*)

Testamentul meu…

(*Râde şi bagă plicul în buzunar*.)

YSE Să mergem.

AMALRIC

Pregăteşte-te. Văd că tocmai soseşte vaporul. Am să fac semn boy-ului meu, rămas credincios. Totul o să meargă ca pe strune. Ia copilul.

(*Yse se duce în camera vecină, fără să se uite la Mesa. Un timp destul de lung se scurge. Yse se reîntoarce singură*.)

AMALRIC Ce faci? N-ai luat copilul…

YSE A murit.

(*Tăcere*.) AMALRIC Să mergem.

(*Suflă în lampă. Lumină de lună. Ies fără să se mai uite* lui *Mesa. Se aude de pe scări un hohot de râs isteric*.

S-a făcut noapte. Prin arcadele largi se văd stelele licărind pe cer. O rază lată de lună străbate toată încăperea. Mesa se trezeşte şi, un timp rămâne mut, adâncit în gânduri.)

CÂNTAREA LUI MESA

Iată-mă în încăperea morţii şi în toate părţile, la dreapta, la stânga văd pădurea făcliilor care mă înconjoară.

Nu pâlpâitoare făclii de ceară, ci puternici aştri, purtându-ţi gândul la fecioare mistuite de flăcări înalte în faţa chipului Domnului, ca în sfintele zugrăveli în care este înfăţişată Maria.

Şi eu, Omul, făptura înzestrată cu Raţiune.

Iată-mă culcat pe Pământ, gata să-mi dau cea din urmă suflare ca pe un catafalc solemn.

În străfundul universului şi în însuşi mijlocul acestui clăbuc de stele şi al roiului şi al proslăvirii.

Văd imensul cler al nopţii cu episcopii şi patriarhii lui.

Şi am deasupra Polul şi, lângă mine, felia şi ecuatorul vietăţilor furnicând pe toată întinderea

Numită Calea Laptelui, asemănătoare unei puternice cingători!

Vă salut, surori ale mele! strălucitoare. Niciuna din voi nu este în stare a găzdui cugetul, ci singur, în mijlocul a tot, Pământul

A germinat omul, iar voi, ca un milion de oiţe albe.

Vă întoarceţi faţa spre el care vi se înfăţişează ca Păstorul şi ca Mesia lumilor!

Vă salut, stele! Iată-mă singur. Niciun preot înconjurat de pioasa obşte

Nu va veni să-mi aducă împărtăşania cea de pe urmă.

Dar de pe acum porţile Cerului

S-au rupt şi armata tuturor sfinţilor, purtând facle în mâini, îmi ies în întâmpinare, înconjurând mielul cumplit.

De ce?

De ce femeia asta? De ce femeia, deodată, pe acel vapor?

Ce rost avea printre noi? Aveam oare nevoie de ea? Tu singur.

Tu singur în mine, dintr-odată, la izvorul Vieţii

Ai fost în mine izbânda, şi vestirea şi universul şi uluirea şi puterea şi minunăţia şi sunetul!

Iar asta, cealaltă, ea, femeia, credem noi oare în ea? Şi fericirea se află oare în braţele ei?

Cândva, am născocit să fiu al Tău, Doamne, şi să mă dărui.

Ştiu, dăruirea mea prea sărăcăcioasă era. Dar ceea ce mie mi-a stat în putere, am făcut.

M-am dus la Tine să mă dărui.

Dar Tu nu m-ai primit şi atunci femeia m-a cules.

Într-o clipă am să-ţi văd faţa şi mă înspăimânt la acest gând

Şi groaza îmi pătrunde în Osul oaselor mele!

Şi-mi vei pune întrebări. Dar şi eu Te voi întreba!

Eu nu sunt oare Om? Atunci de ce faci pe Dumnezeu cu mine?

Nu, nu, Doamne! Fii pe pace: n-am să te întreb nimic.

Exişti acolo unde exişti, şi asta îmi e de ajuns. Taci numai.

Doamne, pentru ca cel ce de tine a fost făcut, să mai poată auzi.

Cine a gustat o dată tăcerea.

Acela nu mai are nevoie de explicare.

Fiindcă Te-am iubit.

Aşa cum iubeşti aurul cel atât de frumos la vedere, sau un fruct rar.

Dar atunci trebuie să te arunci de îndată asupra lui.

Gloria respinge cerurile, dragostea respinge jertfele ude de lacrimi!

Doamne, mă cutremur şi mi-e groază de trufia mea!

Cu siguranţă nu Te iubeam precum se cuvenea, ci numai ca

să-mi cresc ştiinţa mea de lucruri şi plăcerea.

Şi când am venit spre Tine, m-am simţit în faţa Ta asemeni celui ce se trezeşte că e singur.

Am făcut atunci din nou cunoştinţă cu nimicnicia mea, am gustat din nou din materia din care eram plămădit.

Am păcătuit greu.

Dar acum, mântuieşte-mă, Doamne, fiindcă e de-ajuns.

Din nou eşti Tu şi din nou iată-mă şi pe mine. Şi Tu eşti Dumnezeu şi ştiu că ştii totul.

Şi îţi sărut mâna părintească şi iată-mă, în căuşul mâinilor Tale, ca o biată zdreanţă însingurată şi strivită

Ga trestia de zahăr sub zdrobitor, ca drojdia sub teasc.

Şi, fiindcă nu mă gândeam decât la mine, m-ai pedepsit aşa cum sunt pedepsit.

Cu înspăimântătoarea iubire pentru altă făptură.

Ah! ştiu acum

Ce este iubirea. Şi ştiu ce a trebuit să înduri pe cruce şi în inima ta

Dacă ne-ai iubit pe fiecare dintre noi

Cumplit, aşa cum am iubit eu pe această femeie, eu care îmi închipui acum cum va fi fost şi horcăitul şi înăbuşirea şi cleştele.

Dar o iubeam, o, Doamne, şi iată ce mi-a făcut! O iubeam şi nu mi-e teamă de tine.

Mai presus de iubire

Nu e nimic, nici măcar Tu însuţi, şi Tu ştii, Doamne, cu ce sete, cu ce scrâşnet din dinţi.

Cu ce secetă în mine, ou ce spaimă şi smulgere

Cuprinsesem în braţe această femeie. Şi mi-a făcut ceea ce ai văzut!

Ah, Tu ştii ce înseamnă asta, Doamne! iubirea înşelată! De aceea nu mi-e teamă de Tine.

Crima mea e mare dar iubirea mea e şi mai mare şi numai moartea, o, Părinte, numai moartea cu care mă vei milostivi ar fi pe măsura noastră, a amândurora!

Să murim deci, să ieşim din acest trup jalnic.

Să ieşim, suflete, şi să facem să plesnească dintr-odată colivia asta trupească demnă de hulă.

Iat-o, de altfel, pe jumătate frântă, arătând ca o ciozvârtă de

carne atârnată într-un cârlig, iat-o doborâtă şi zăcând la pământ ca un fruct aruncat după ce ai muşcat din el.

Eu sunt această rămăşiţă? Acest zob? E opera femeii: s-o păstreze pentru ea. Cât despre mine, eu mă duc pe alte tărâmuri.

Nu-i fusese de-ajuns că-mi nimicise lumea mea şi că, pentru mine.

Nimic nu mai exista în afară de ea: acum trebuie să mă nimicească şi pe mine.

Şi iată că îmi scurtează drumul.

Fii martor, Doamne, că nu-mi plac mie însumi.

Vezi bine că nu mai este cu putinţă!

Şi că nu mă mai pot lipsi de iubire şi asta numaidecât, chiar în clipa prezentă, nu mâine, ci totdeauna şi că îmi trebuie viaţa însăşi şi izvorul însuşi şi că nu mai pot.

Nu mai pot îndura să fiu surd şi mort!

Vezi bine că aici nu mai sunt bun de nimic şi necăjesc pe toată lumea

Şi că pentru toţi sunt o ruşine şi o nedumerire.

De aceea, ia-mă înapoi la tine şi ascunde-mă, o, Părinte, în poala ta!

(*Zgomot uşor şi mătăsos afară*; *uşa se deschide lin şi Yse intră, îmbrăcată în alb, în stare de transă hipnotică. Umblă prin cameră mergând nu ca un automat ci ca un nor. Trece prin faţa oglinzii. O vedem prin transparenţa apărătoarei de ţânţari. Intră în camera de alături, unde se află copilul mort, lăsând uşa pe jumătate deschisă. O auzim plângând straniu.*)

MESA (*o strigă fără să ridice glasul*)

Yse! Yse!

(*Yse se întoarce şi continuă să rătăcească fără zgomot prin cameră. Deschide toate sertarele, cele de la toaletă, cele de la scrin. Trece mina prin ele. Deschide dulapul cu oglindă, îşi trece mina pe rafturile goale, se înalţă pe vârfuri, ca şi cum ar vrea să vadă. Iese, ne-o închipuim la parter, la bucătărie, în sufragerie, pretutindeni, ca cineva care scotoceşte şi caută pe stăpâna casei pustii. Tăcere. Apoi, deodată se aude un ţipăt prelung de femeie, înspăimântător de melodios şi ascuţit.*)

MESA (*strigă tare*)

Yse! Yse! Vino! Vino!

(*Tăcere. Deodată o vedem, albă, cu părul ei lung despletit,*

trecând pe *veranda scăldată de lumina lunii*.)

(*gândind*, %*n şoaptă*) Aşa te-am văzut altă dată, atunci, pe vapor!

(*Yse intră şi se aşază pe pota picioarele lui*? *I în tinde braţul gol peste genunchiiu* [*Ei îşi aşază uşor mina pe capul ei*.)

Mesa, eu sunt Yse.

eu…

I Eşti chiar tu, aievea?

De câte ori te-am văzut în vis! Oare nu visez şi acum? Din nou ai să încetezi să fii prezentă?

yse

*, Nu e un vis; s-a sfârşit, Mesa, cu visele. Nu mai există decât realitatea.

„ME8A

Yse, Yse cu plete tunsă fie adevărat?

Totul a devenit adevjjrat.

Spune, acum mă crezi? simţi cum trăieşte

Răsuflarea mea în măruntaiele tale? Simţi cum, sub vorbele mele, eşti ci> un lucru creat?

Ah, fii viaţa mea, Yse, fii sufletul şi viaţa mea, în braţele mele, fiorul cbmi ce se naşte.

Ah, Yse, prea multă auzime! Nu trebuie să mă respingi fiindcă eu sunt inima ta.

52»

YSE

Lasă-ţi mâna pe creştetul meu: numai atunci văd totul şi înţeleg totul.

Tu nu ştii bine cine sunt eu, dar acum eu văd limpede cine eşti tu şi ceea ce crezi că poţi fi.

Plin de glorie şi de lumină, făptură într-adevăr a lui Dumnezeu şi văd că mă iubeşti

Şi că mi-ai fost hărăzit şi cu tine mă simt într-o siguranţă de negrăit.

MESA Oare totul să se fi sfârşit, Yse?

YSE

Totul s-a sfârşit.

MESA Nu mai e nicio ameninţare?

YSE S-a isprăvit.

MESA Nimic nu mai e de aşteptat?

YSE

Nimic în afară de iubirea de-a pururi, nimic decât veşnicia cu tine!

MESA

Nu mai pot deci scăpa de această Yse? Nu este oare cu putinţă

Să mă desfac din strânsoarea acestor două mâini de femeie încleştate pe trupul meu?

YSE

Nu-ţi este cu putinţă. Oriunde te afli, acolo mă aflu şi eu cu tine.

MESA De ce mă părăsiseşi?

(*Tăcere.*)

De ce mai faci şi acum pe aceea care nu răspunde, ca în vise? Ghicesc că zâmbeşti

Cu amărăciune, chip omenesc. Acum nu mai este vis.

YSE De data asta, eu sunt cea care doarme.

MESA Ah, nu te trezi atunci I

YSE

Iată-mă despărţită, liberată, ca un strop de untdelemn curat.

MESA De ce nu vrei să-mi răspunzi?

YSE

Sunt oare atât de urâtă? De ce voiai, cu atât de disperată îndârjire, să mă îndepărtezi?

MESA Te iubeam prea mult, viaţa mea!

YSE Acum nu mai pot să-ţi fiu răpită…

MESA

Şi asta-i „minunata bucurie" pe care mi-o vesteşti?

YSE

Mângâie-mi sufletul fiindcă e plin de tristeţe. MESA

Ce tristeţe ai oare dreptul să simţi, răzvrătito, sau ce bucurie Alta decât iubirea mea?

YSE

Eu nu sunt bucurie, ci durere.

Iat-o deci, o, zdrobitule, de-a curmezişul genunchilor tăi, pradă a ceasului din urmă! Nu e prea grea pentru tine?

O, lumină strălucitoare, o, stăpânul meu neîntrecut… Mă vezi printre genunchii tăi, pe mine oarba şi mereu doritoarea.

MESA

W Te-am biruit, în sfârşit! Şi iată, prada întreagă la pieptul meu! Nu e mădular care, luptând.

Să nu se lase biruit de un altul mai puternic şi de voinţa păsării care se înalţă şi a vulturului vertical.

Simt cum greutatea pământenească se lasă învinsă de aripă şi iau cu mine trupul acesta greu.

Care e, totodată, şi mama, şi sora, şi soţia mea şi obârşia.

Iat-o, în sfârşit, împlinită biruinţa omului asupra femeii şi stăpânirea reciprocă.

A egoismului şi a geloziei.

Vorbeai de bucurie? Dar iată bucuria care este deasupra bucuriei, aşa cum focul devine flacără, dorinţa dreptate şi iubirea acceptare.

Şi, în noi, contopirea noastră.

Ca strălucirea unui astru şi ca o făptură care se foloseşte de dubla ei inimă.

YSE

Lasă-mă şi pe mine să spun

Ce am şi eu de spus. Ţine-ţi mai departe mina

Pe fruntea mea, ca să-mi amintesc. O, în ce noapte adâncă şi în ce obidă mă simt.

Dar – cu toată greutatea sunt culcată de-a curmezişul trupului tău şi nu poţi să-mi scapi.

Lasă-mă să-ţi povestesc totul. Lasă-mă să-ţi vorbesc amar.

MESA Iată-te sub mâna mea, cap aurit!

YSE

Mesa, află că pruncul nostru a murit. (*Plânge încet.*)

MESA E mai bine aşa.

YSE Nici nu l-ai văzut, Mesa…

MESA Am să-l văd curând şi are să mă recunoască.

YSE

O, nesfârşită amărăciune! O, fiu al ruşinii, o, scump copil al meu, rod al sânului meu, iartă-ţi nevrednica mamă!

Îţi aduci aminte, Mesa, înainte de a şti că aştept un copil.

Găsisem undeva nişte biete lucruşoare de copil: Botoşei, căciuliţă, hăinuţă tricotată, şi râdeam şi plângeam şi-mi mângâiam faţa cu ele.

Iar tu râdeai de mine şi-mi spuneai că sunt ca vaca pe care o poţi

înşela

Şi ca să se lase mulsă şi să-şi dea tot laptele I se pune sub bot pielea unui viţel pe care începe s-o lingă cu înduioşată sârguinţă.

O, Mesa, tu nu ştii ce poate însemna un copil! Cum te simţi femeie când ai un copil!

Linişteşte-te, Yse!

MESA

YSE

O, Mesa, nu mă lăsa să mă trezesc, nu vreau! Nu mă lăsa

Să redevin trufaşa Yse de mai înainte, Frumoasa doamnă de Ciz!

MESA

Nu mai e Yse cea dinainte, e Yse a mea care acum va fi a mea de-a pururi.

YSE Dar pe Yse de mai înainte nu o iubeai deloc?

MESA

Ştii bine, o, trup care te afli sub mina mea. (*Tăcere*.)

YSE

L-am părăsit. Am fugit

În clipa în care şalupa pleca… Mă crede adormită în cabină.

MESA Oh, cum m-ai înşelat!

YSE: Linişteşte-te, Mesa!

MESA De ce îmi iei mâna atât de înspăimântată?

YSE Ah!

MESA Ce e, suflet rătăcit?

YSE

Să nu mă mai părăseşti nicio clipă, Mesa! O, Doamne.

S-ar mai putea să fiu mântuită? Văd, atât de limpede văd totul! Am făcut lucruri cumplite! MESA

Ce anume vezi?

YSE

O nenorocită de colibă de stuf şi, în ea, un om mort.

Cumplit la vedere, cu o faţă chinuită sub o claie de păr negru.

Stors ca o rufă de holeră, într-o pătură slinoasă.

Ah! nu mai are deloc acea expresie sălcie pe care nu i-o puteam suferi!

Şi fără îndurare, de pe acoperiş, o picătură de apă Cade mereu pe pupila ochiului rămas deschis.

Şi afară o ploaie cum n-am mai pomenit, un potop şi o pădure la

fel de întunecată ca frunzele calelor.

Fiecare fir de ploaie gros cât gâtul unei lalele.

MESA Şi ce mai vezi altceva?

YSE O, ce tristeţe, ce durere sfredelitoare!

MESA Ce vezi?

YSE Copiii mei!

O, ce mamă am fost pentru voi! Parcă-i văd ridicându-şi ochii.

Cum se uitau la mine în timp ce le citeam cu glas tare!

Draga mamă a ochilor lor încrezători şi senini! Şi acum gândul că i-am înşelat, i-am părăsit, i-am ucis…

Uneori, noaptea, mă trezeam şi-i auzeam dormind. Şi răsuflările lor deosebite

Le ascultam cu inima zvâcnită şi îmi spuneam că sunt dragii mei copii!

Ştii, nu au existat niciodată copii mai frumoşi şi niciodată nu mi-au pricinuit nicio supărare. Toată lumea se uita la noi când ieşeam împreună.

Eu, tânăra mamă triumfală, şi ei mergând alături de mine

Drepţi şi strângând pumnii, ca soldaţii. Nu-nţeleg! Nu sunt decât o mamă nefericită! Cum s-a putut întâmpla tot ce s-a întâmplat?

MESA

Iubirea a făcut totul. De ce trebuie să te miri?

Nu este ea oare acum pentru noi singurul lucru bun şi adevărat şi drept şi având un sens?

Oare cuvintele nu şi-au pierdut înţelesul? Şi acum nu numim noi

Binele numai ceea ce înlesneşte

Iubirea noastră şi *răul* ceea ce i se împotriveşte?

Noi putem numi iubirea: „triumful firii şi al vieţii”. Şi nici moartea nu poate rupe mai bine legăturile pe care nu le merita, între noi, o unire atât de îndreptăţită şi pură. Da, foarte pură.

Desigur, deloc nu am cruţat

Pe ceilalţi. Dar pe noi înşine ne-am cruţat oare?

Iată-mă cu mădularele zdrobite ca un ucigaş pe roată

Şi pe tine cu inima plină de mânie, ieşită din trup ca o sabie pe jumătate scoasă din teacă.

YSE Nu vorbi astfel luând totul parcă în derâdere.

MESA

Mai binele singur este mai bun, Yse. El este marea Poruncă

necoruptibilă. Dar răul însuşi

Conţine o parte de bine pe care nu trebuie s-o lăsăm să se irosească.

Să readucem morţii la viaţă

Nu stă în puterea noastră, dar viaţa noastră ne aparţine încă.

Putem deci să ne întoarcem cinstit faţa spre

Răzbunător

Şi să-i spunem: „Iată-ne, despăgubeşte-te cu ceea ce ne-a mai rămas". Asta ne mai e în putinţă să facem.

Şi de vreme ce tu eşti liberă acum

Şi în noi, pe punctul de a fi nimiciţi, mai există puterea indestructibilă a tuturor tainelor sacre întrunite într-una singură de către misterul consimţământului reciproc, îţi dau consimţământul meu, Yse…

Priveşte, Doamne! căci acesta este trupul meu!

Îţi dau consimţământul meu! în această singură rostire se întruchipează

Mărturisirea, după cum în îmbrăţişarea penitenţei

Se întruchipează Legea şi, într-o confirmare supremă, Stabilirea pentru totdeauna a Ordinii noastre.

YSE îţi dau şi eu consimţământul meu, Mesa.

MESA Totul s-a săvârşit, iubirea mea.

YSE Nu-ţi fie nicio teamă, Mesa.

MESA Nu-mi este niciun fel de teamă, Yse!

YSE

Nici altă dată, dragul meu Mesa, Nu-mi puteai ascunde gândurile tale şi ghiceam totul din ochii tăi.

Dar acum.

Aşa cum simţi cu nările un miros şi cum pipăi cu degetele.

Tot astfel (şi ştii ce curios este… cum să spun? copilăresc şi minunat şi sfânt şi de-a dreptul fără seamăn)

Da, Mesa, tot astfel îţi văd sufletul

Cu sufletul meu.

Şi odată cu gândurile izvorâte din acest suflet.

Cu însăşi pulsaţia vieţii mele, simt şi mişcarea datorită căreia exişti.

MESA

Deslueşti oare teamă în mine în faţa morţii? YSE

Nu te ruşina, dragul meu Mesa. Cu cât omul este mai viu, cu atât are mai multă groază

De a înceta să trăiască. O, ce tari şi închişi sunt bărbaţii şi ce teamă le e să sufere şi să moară!

Dar femela Femeie, mamă a omului.

Nu se miră deloc, obişnuită fiind cu mâinile tăcute care o trag.

Vezi? Acum eu sunt aceea care te mângâie şi te îmbărbătează.

MESA

Tu dormi şi eu am ochii deschişi. YSE

Totul s-a împlinit!

Văd limpede în sufletul tău, Mesa, şi sunt mulţumită.

Iată că întreg trecutul, cu binele şi cu tot răul şi cu ispăşirea între ele ca un ciment, se înfăţişează cu o temelie şi un început şi făcând una cu tot ce este clipa de faţă şi va fi de-a pururi.

Eram geloasă, Mesa, şi te vedeam întunecat şi ştiam

Că îmi furai şi îmi ascundeai o parte din tine.

Dar acum văd totul şi eu sunt văzută toată şi ştiu că nu mai există decât iubire între noi doi.

Iar noi doi.

Limpezi şi dezbrăcaţi de tot ce ne e străin, plămădindu-ne viaţă unul din celălalt, într-o contopire

De negrăit, în desfătarea deosebirii conjugale, bărbatul şi femeia ca două animale cugetătoare.

Viaţă a întregii fremătări reciproce în noi a ochiului spiritului.

Inimă a acelei inimi de sub inimă, în noi, care zămisleşte carnea şi cugetul şi braţele care cuprind pătimaş

Şi văzul şi simţurile şi gura, altă dată pe gura ta… Nu râde de mine, Mesa…

MESA Te aud râzând, ascunsă!

YSE

O, Mesa, dacă ai şti ce cumplit este pentru o femeie

Să se privească în oglindă şi să vadă că îmbătrâneşte şi acele groaznice puncte roşii de pe faţă.

Şi să se pipăie cu degetele şi să simtă că nu mai e ea însăşi şi timpul nu mai e timpul de altă dată al adolescenţei

Trandafirie şi strălucitoare ca o gladiolă cu obrazul durduliu şi tare ca piatra!

O, logodnica îşi dăruie o gură mirosind a zambilă şi având gustul

ciupercii proaspete!

Dar acum, nu mai am de ce să mă cutremur, nu voi mai şti ce-i îmbătrânirea, acum voi rămâne pe veci tânără.

MESA

Acum tu mă înveţi pe mine şi eu te ascult.

Spune-mi acum, femeie, fruct al viţei de vie, cât timp mai avem până să te pot din nou sorbi în împărăţia Domnului?

YSE

Mesa, eu nu văd şi nu înţeleg lucrurile în acest fel, dar aşa cum fiecare îşi făureşte

Viziunea şi chipul lui propriu de a înţelege, tot astfel, cu propria lui viaţa.

Fiecare îşi extrage propriul lui timp

Din admiraţia pe care o are pentru singurul lucru care există pentru el.

Nu trebuie să cauţi să mă înţelegi.

MESA Ce anume vezi şi înţelegi tu?

YSE Numai inima ta.

Şi atunci?

MESA

YSE

Nu trebuie să-ţi fie frică. Timpul nostru îşi poartă mai departe pasul, timpul cel vechi se încheie.

Ceasornicul ucigător îşi deapănă tic-tacul sub temelia casei şi nu au mâi rămas decât puţine minute, atâtea doar ca explozia să se producă şi să spulbere învelişul nostru de carne. Nu-ţi fie teamă…

MESA

Carnea josnică se înfioară dar cugetul rămâne nestins

Asemenea făcliei singuratice veghind în noaptea întunecată.

Şi încărcătura de bezne îngrămădită deasupra ei nu va fi îndeajuns

Ca să înăbuşe infima flacără.

Curaj, suflete! La ce foloseam pe pământ? Eu n-am ştiut niciodată.

Şi noi, Yse, nu ştim să ne dăruim cu dramul.

Să ne dăruim deci, şi de data asta, dintr-odată, cu totul

Am şi început să simt toate vechile tării ale făpturii mele, desţelenindu-se şi pieptănându-se pentru o nouă orânduire.

Şi, dintr-o parte, dincolo de mormânt, aud înfi-ripându-se trâmbiţa Exterminatorului.

Somaţia instrumentului judecătoresc în singurătatea necuprinsă.

Şi, de cealaltă parte, glasul bronzului necoruptibil.

Faptele întregii mele vieţi se îngrămădesc, toate dintr-odată, în faţa ochilor mei

Şi se desfăşoară ca sunetele unei trâmbiţi ofilite.

(*Yse se ridică şi rămâne în picioare în faţa lui, cu ochii închişi, albă în raza de lumină a lunii, cu braţele deschise, în cruce. O bruscă răbufnire de viat îi resfiră părul.*)

YSE

Acum priveşte la chipul meu, atât cât mai este încă vreme

Şi vezi-mă în picioare, înălţată ca un măslin în raza lunii pământeşti, lumină a nopţii

Şi umple-ţi privirea cu această înfăţişare a chipului meu muritor fiindcă se apropie clipa spulberării noastre şi nu mă vei mai vedea cu ochiul tău trupesc.

Te aud şi totuşi nu te mai aud, fiindcă, iată, de pe acum, parcă nu mai am urechi. Nu tăcea, iubitul meu, atâta vreme cât mai eşti lângă mine!

Şi dă-mi numai încuviinţarea să

Ţâşnesc şi să mă aud, drept urechi, cu propriul meu sunet de aur

Şi să înceapă să năvălească asemenea unui cânt pur, şi ca un glas adevărat, răspunzând glasului tău, eu, eterna ta Yse, mai trainică decât arama.

Am fost sub tine carnea care se supune, ca un cal între genunchii tăi, ca o sălbăticiune care nu este îmboldită de raţiune.

Ca un cal care se îndreaptă în partea spre care îi întorci capul, un cal care însă o iarazna şi aleargă mai iute şi mai departe decât vrea călăreţul lui!

Iat-o acum înălţată în faţa ta, o, Mesa, femeia plină de frumuseţe, desfăşurată în cea mai mare frumuseţe I

De ce-mi vorbeşti de trâmbiţa răsunătoare! Ridică-te, o, formă zdrobită şi priveşte-mă ca pe o dănţuitoare cu auzul aţintit la muzică

Şi ale cărei frumoase picioare pline de exaltare sunt culese de ritmul irezistibil. Urmează-mă, nu mai zăbovi!

Dumnezeule Sfinte şi Mare, iată-mă râzatoare rostogolitoare,

dezrădăcinată, cu spatele întins pe însăşi trăirea luminii, ca pe o aripă săgetând pe dedesubtul talazului!

O, Mesa, iată cumpăna miezului de noapte şi iată-mă gata să fiu liberată.

Semnul, pentru ultima dată, făcut de pletele astea dezlănţuite în vântul Morţii.

MESA

Adio! te-am văzut pentru cea din urmă oară. Pe ce cărări lungi şi anevoioase, Departe încă unul de altul deşi neîncetând de a ne împovăra unul pe altul

Purta-vom noi sufletele noastre muncite? Adu-ţi aminte, adu-ţi aminte de semn!

Dar semnul meu nu este deşartă fluturare a părului în furtună sau a unei batiste.

Ci vălurile odată sfâşiate, eu însumi, puternica flacără fulgerătoare, întruchiparea bărbăţiei întru slava Ziditorului.

Omul în splendoarea soarelui de august, cugetul învingător în transfigurarea amiezii.